

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2011–2014

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Henrieta Pénzová

**Slovensko ako turistická oblasť – historické mesto Banská
Štiavnica**

Praha 2014

Vedúci diplomovej práce:

Doc. Ing. Ľubomír Kmeco PhD.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2011-2014

DIPLOMA THESIS

Henrieta Pénzová

**Slovakia as a tourist area - the historical town of
Banská Štiavnica**

Prague 2014

Diploma Thesis Work Supervisor:

Doc. Ing. Ľubomír Kmeco PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktorú som vypracovala samostatne. Literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri zpracovaní čerpala, v práci poriadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa

Henrieta Pénzová

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať vedúcemu diplomovej práce Doc. Ing. Ľubomírovi Kmecovi PhD. za venovaný čas, odbornú pomoc, cenné rady a pripomienky, ktoré významným spôsobom prispeli k vypracovaniu diplomovej práce. Rovnako by som chcela poďakovať pánovi Stanislavovi Jančulovi za poskytnutú literatúru, informácie a odborné materiály ohľadom Banskej Štiavnice, ktoré viedli k obohateniu tejto práce.

Anotácia

Predmetom diplomovej práce je potenciál cestovného ruchu historických miest na Slovensku a jeho význam. Prvá časť je venovaná stručnému vymedzeniu cestovného ruchu a jeho charakteristike na Slovensku. Hlavnou témou je typológia historického mesta Banská Štiavnica a jeho následná komparácia. Na záver sa práca zaoberá analýzou historického mesta Banská Štiavnica, ako jedného z historických miest na Slovensku.

Kľúčová slova

Cestovný ruch, historické mesto Banská Štiavnica, história mesta Banská Štiavnica, kultúrno – historické podujatia, mestský cestovný ruch, potenciál cestovného ruchu.

Annotation

The subject of the diploma thesis is the tourism potential of historic towns in Slovakia and its importance. The first part is devoted to a brief definition of tourism and its characteristics in Slovakia. Main topic is typology of historical town of Banská Štiavnica and its subsequent comparison. The last chapter deals with a detailed analysis of the historical town of Banská Štiavnica, as one of the historical towns in Slovakia.

Key words

Tourism, historical town of Banská Štiavnica history of Banská Štiavnica, cultural - historical events, urban tourism, tourism potential.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 VYMEDZENIE CESTOVNÉHO RUCHU	11
1.1 Charakteristika cestovného ruchu	11
1.2 Mestský cestovný ruch ako významná súčasť cestovného ruchu	13
2 CHARAKTERISTIKA CESTOVNÉHO RUCHU NA SLOVENSKU	16
2.1 Predpoklady cestovného ruchu na Slovensku.....	16
2.1.1 Selektívne činitele.....	16
2.1.2 Lokalizačné činitele	17
2.1.3 Realizačné predpoklady	23
2.2 Regióny cestovného ruchu na Slovensku	26
3 MESTÁ AKO VÝZNAMNÁ SÚČASŤ CESTOVNÉHO RUCHU SLOVENSKA	29
3.1 Význam historických miest pre rozvoj cestovného ruchu	30
3.1.1 Metodika typológie	31
3.1.2 Hodnotenie potenciálu historických pamiatok	33
3.2 Typológia slovenských historických miest.....	35
4 KOMPARÁCIA VYBRANÝCH MIEST	37
4.1 Analýza predpokladov rozvoja cestovného ruchu	37
5 BANSKÁ ŠTIAVNICA.....	43
5.1 Charakteristika mesta.....	45
5.2 Rozvoj cestovného ruchu v meste a okolí	50
5.3 Najvýznamnejšie historické pamiatky v meste.....	56
5.4 Analýza stavu turizmu v Banskej Štiavnici	65
5.4.1 Charakteristika dopytu po turizme v okrese Banská Štiavnica.....	72
5.4.2 Prieskum spokojnosti účastníkov kultúrneho turizmu v Banskej Štiavnici.....	75
5.4.3 Hodnotenie a celková úroveň služieb v Banskej Štiavnici	80

5.4.4 Analýza hodnotenia jednotlivých druhov služieb.....	83
5.5 SWOT Analýza.....	87
5.6 Návrhová časť	88
5.6.1 Stratégia rozvoja produktov kultúrneho cestovného ruchu	88
5.6.2 Stratégia propagácie Banskej Štiavnice	93
ZÁVER	96
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	99
ZOZNAM SKRATIEK	102
ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV, TABULIEK a MÁP	103

ÚVOD

Cestovný ruch patrí medzi najrýchlejšie sa rozvíjajúce odvetvia a preto sa jednotlivé krajiny snažia vyťažiť z neho čo najväčší potenciál. Okrem dominantných foriem rekreačného cestovného ruchu, rekreácie pri vode alebo zimných športoch, expandujú aj formy kultúrneho a mestského cestovného ruchu.

Mestá svojou históriou a atmosférou lákajú návštevníkov, ktorí túžia spoznávať nové kultúrne krajiny a krajiny s históriou a špecifikami. Vyhľadávajú ich turisti nielen za účelom obchodu, spoločenského či rekreačného vyžitia, ale častokrát je ich motívom vzdelávanie, prípadne návšteva rodinných príslušníkov alebo prichádzajú za účelom zmeny prostredia zo zdravotných dôvodov. Výdavky, ktoré sú spojené s návštevou miest výrazne prispievajú k rozvoju kvality života domácich obyvateľov, ako aj podnikateľských subjektov a v neposlednom rade k rozvoju týchto miest.

Slovensko sa vďaka svojej pestrosti a podmienkam vhodným pre cestovný ruch zaraďuje ku krajinám, ktoré sú predurčené k jeho pozitívnemu vývoju. Rôznorodosť a malebnosť krajinného reliéfu je charakteristická pre celú slovenskú krajinu, ktorú okrem prírodného rámca umocňuje aj bohaté kultúrne dedičstvo. Jeho mnohorakosť bola podmienená nielen zložitým historickým vývojom, ale aj geografickou polohou a prírodným prostredím. Slovensko je oblasť s krásnymi historickými mestami, ktorých kultúrne dedičstvo je významným prvkom vo využívaní mestského cestovného ruchu. V tejto práci popisujeme a hodnotíme jednotlivé zložky kultúrno – historického potenciálu mesta.

Predmetom diplomovej práce je historické mesto Banská Štiavnica na Slovensku a jeho potenciál cestovného ruchu. Cieľom je zhodnotenie významu historického mesta, ako dôležitej turistickej destinácie.

Diplomová práca je koncipovaná do piatich kapitol. Prvá kapitola je venovaná vymedzeniu a charakteristike cestovného ruchu a mestskému cestovnému ruchu ako významnej súčasti cestovného ruchu. V druhej kapitole je popísaná charakteristika cestovného ruchu na Slovensku, jej predpoklady a činitele. Tretia kapitola pojednáva o význame historických miest na Slovensku pre rozvoj cestovného ruchu, o metodike typológie a hodnotení potenciálu historických pamiatok, zariadení a spoločenských podujatí. Štvrtá časť sa stručne venuje komparácii vybraných miest a analýze predpokladov rozvoja cestovného ruchu. Posledná piata časť je najrozšírenejšia, nakoľko sa v nej skúma historické mesto Banská Štiavnica. Je tu rozpísaná história mesta, charakteristika mesta, rozvoj cestovného ruchu, najvýznamnejšie historické pamiatky. Je tu prezentovaná analýza stavu turizmu, prieskum spokojnosti účastníkov kultúrneho turizmu a analýza hodnotenia jednotlivých druhov služieb. Kapitola je ukončená návrhovou časťou a SWOT analýzou.

Na základe tejto práce sme potvrdili alebo vyvrátili nasledovné hypotézy.

Hypotéza č. 1: Vzhľadom na geografickú polohu mesta a bohatú históriu predpokladáme, že návštevnosť mesta sa priamoúmerne zvyšuje.

Hypotéza č. 2: Predpokladáme, že mesto Banská Štiavnica má vybudované cyklotrasy.

Hypotéza č.3: Predpokladáme, že návštevnosť Banskej Štiavnice je motivovaná záujmom aj o banskú históriu.

1 VYMEDZENIE CESTOVNÉHO RUCHU

1.1 Charakteristika cestovného ruchu

Cestovný ruch, ako mladé a neustále sa rozvíjajúce odvetvie, v posledných rokoch naberá na význame vo svetovom hospodárstve. „*Cestovný ruch je fenomén, ktorý sa považuje za jedno z najperspektívnejších odvetví hospodárskej činnosti človeka*“¹. Definíciu cestovného ruchu ako jeden z prvých vyslovil v roku 1910 rakúsky ekonóm von Schullard, ktorý charakterizoval cestovný ruch „*súhrnom operácií, hlavne ekonomickej povahy, ktoré sa priamo vzťahujú na vstup, pobyt a pohyb cudzincov mimo alebo vnútri určitej krajiny, mesta alebo regiónu*“². Cestovný ruch je považovaný za globálny fenomén, ktorý zažíva prevažne v rozvinutých krajinách sveta výrazný rast po roku 1945.

Všeobecne môžeme cestovný ruch definovať ako „*krátkodobý presun ľudí na iné miesta, než sú miesta ich obvyklého pobytu, za účelom pre nich príjemných činností*“³. Autori uvádzajú, že táto definícia nevystihuje presnú podstatu, nakoľko nezahŕňa služobné cesty a ani nedokážeme presne určiť diaľku cestovania, ako aj dĺžku prenocovania, aby bolo možné rozlíšiť turistu a výletníka. Podľa nich cestovný ruch nespadá do kategórie samostatného odvetvia, ale v skutočnosti je to len výsledná činnosť iných odvetví, ako napríklad stravovanie, doprava či ubytovanie. V prípade, že posudzujeme cestovný ruch ako priemysel, jedná sa o súhrn služieb, ktoré poskytujú cestovné agentúry, cestovné kancelárie respektíve prevádzkovatelia zjazdov.

¹ PLESNÍK, P. *Vymedzenie a ocenenie regiónov cestovného ruchu*. Bratislava: Ekonóm, 2008. ISBN 978-80-225-2476-6.

² MICHALOVÁ, V. et. al. *Služby a cestovný ruch*. 1. vydanie, Bratislava: Sprint, 1999, s.253. ISBN 80-88848-51-2.

³ HORNER, S. a J. SWARBROOKE *Cestovný ruch, ubytovaná a stravování, využití volného času: Aplikovaný marketing služeb*. Preložil Jiří Rezek, 1. vydanie, Praha: Grada Publishing, a.s., 2003, s.53. ISBN 80-247-0202-9.

Výkladový slovník cestovného ruchu, ktorého autormi sú Pásková a Zelenka (2002, s. 45), rozširuje vymedzenie cestovného ruchu UN WTO a cestovný ruch definuje nasledovne:

1. „ *komplexný spoločenský jav ako súhrn aktivít účastníkov cestovného ruchu,*
2. *súhrn procesov budovania a prevádzkovania zariadení so službami pre účastníkov cestovného ruchu vrátane súhrnu aktivít osôb, ktoré tieto služby ponúkajú a zaisťujú, aktivít spojených s využívaním, rozvojom a ochranou zdrojov pre cestovný ruch,*
3. *súhrn politických a verejno-správnych aktivít a reakcie miestnej komunity a ekosystémov na uvedené aktivity“⁴.*

Významné dielo je aj Mariotova Geografia cestovného ruchu (1983), ktorá sa zaoberá aj hodnotením predpokladov cestovného ruchu. Predpoklady cestovného ruchu môžeme rozdeliť na lokalizačné, selektívne a realizačné.

K lokalizačným faktorom patria prírodné (reliéf, klíma, rastlinstvo, živočíšstvo, vodstvo) a kultúrno – správne predpoklady (kultúrne pamiatky a centrálné inštitúcie). Ponúkajú možnosť k umiestňovaniu ponúk v cestovnom ruchu. Vplývajú aj na funkčné využitie konkrétnych oblastí cestovného ruchu a rozdeľujú sa na prírodné (klíma, hydrológia, reliéf a morfológické pomery, živočíšstvo a rastlinstvo) a kultúrno-historické predpoklady (rôzne kultúrne zariadenia, akcie, kultúrno – historické pamiatky a spoločenské udalosti).

Selektívne faktory stimulujú dopyt po cestovnom ruchu a radia sa medzi ne urbanizačné, demografické, sociálno – ekonomické a politické faktory. K urbanizačným činiteľom patrí napr. hustota, bytový fond, veľkosť a zástavba sídiel. K demografickým činiteľom zaradíme napr. hustotu osídlenia, štruktúru obyvateľstva podľa pohlavia a vekovú štruktúru obyvateľstva. K sociálno – ekonomickým činiteľom patrí napr.

⁴ PÁSKOVÁ, M.a J. ZELENKA *Cestovní ruch-výkladový slovník*. Česká republika: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002, s. 45.

ekonomická aktivita, vzdelanie, sociálna príslušnosť, vlastníctvo objektu individuálnej rekreácie, vlastníctvo auta, priemerný príjem na člena v domácnosti, štruktúra a počet členov domácností.

Realizačné predpoklady pozostávajú z komunikačnej základne (textúra a štruktúra komunikačnej siete, dostupnosť územia) a materiálno – technickej základne (ubytovacie, stravovacie a zábavné, dopravné a iné zariadenia). U viacerých autorov tvorí základ predpokladov cestovného ruchu rozvoj a rozmiestnenie cestovného ruchu. J. Vystoupil a M. Šauer (2006, s. 29) uvádzajú podobné delenie faktorov, ktoré vplyvajú na rozmiestnenie a rozvoj cestovného ruchu z geografického a ekonomického hľadiska. Realizačné predpoklady umožňujú uskutočnenie cestovného ruchu a rekreácie. Sú spojovacím článkom medzi centrami záujmu o cestovný ruch a cieľovými destináciami. Patria sem materiálno-technické základne (ubytovacie, stravovacie, dopravné zariadenia, športovo-rekreačné a zábavné) a komunikačné predpoklady (doprava)⁵.

1.2 Mestský cestovný ruch ako významná súčasť cestovného ruchu

Od dávnych čias sú mestá prezentované ako centrá cestovného ruchu a dodnes spĺňajú funkciu vyplňovania voľného času. Takéto mestá majú zvyčajne dlhú históriu a sú miestami, kde dochádzalo k produkovaniu rôznych voľnočasových zážitkov. V diele *The Geography of Tourism and Recreation* sa okrem iného zaoberajú aj rámcom analýzy zážitkov turistov z mestského cestovného ruchu a kľúčovými aspektmi správania sa mestského turistu (čo turisti v mestách navštevujú, ako si tieto miesta všímajú a učia sa o územných charakteristikách lokality, aké činnosti podnikajú, ako sa to odráža v ich správaní)⁶.

⁵ VYSTOUPIL, J.a M. ŠAUER. *Základy cestovného ruchu*. 1.vydanie 2006 Brno

⁶ HALL, M. a S. PAGE. *The Geography of Tourism and Recreation* (2006), *place and space*.3.vydanie, London and New York: Routledge Abington. ISBN 0-415-33561-2. Vlastný preklad.

S. Page klasifikoval motívy k návšteve mestských častí na:

- obchodné cestovanie,
- vzdelávacie príčiny,
- konferenčná a výstavná účasť,
- návštevu priateľov a známych,
- cestovný ruch kultúry a dedičstva,
- účasť na špecifických akciách,
- náboženské cestovanie (pútnictvo),
- nakupovanie,
- jednodňové výlety⁷.

M. Čertík (2001, s. 11) uvádza, že pod pojmom mestský cestovný ruch rozumieme špecifický druh cestovného ruchu, ktorý je spojený s pobytom návštevníkov v meste a v mestských centrách. Hlavné atraktivity, ktoré mestá turistom ponúkajú, považuje historické pamiatky, kultúrne zariadenia, atraktivity moderného umenia a architektúry, obchodné a nákupné centrá, gastronomické zariadenia a zábavné podniky.

J. Netková (2002, s. 10) sa vo svojej práci venuje pamiatkovému fondu a jeho využitiu v európskom cestovnom ruchu, zaoberá sa cestovným ruchom a tradíciami, kultúrnou, poznávacou a mestskou turistikou, produktami v kultúrnom cestovnom ruchu, službami a pamiatkami. Podľa nej sú hlavné problémy spojené s mestským cestovným ruchom spôsobené tromi faktormi – rozmiestnenie a smerovanie turistických atraktív, situovanie materiálno-technickej základne a správanie sa turistov v meste.

⁷ HALL, M. a S. PAGE. *The Geography of Tourism and Recreation* (2006), *place and space*. 3. vydanie, London and New York: Routledge Abington. ISBN 0-415-33561-2. Vlastný preklad.

K slovenským autorov, ktorí sa vo svojich prácach zmieňujú na tému mestský cestovný ruch patrí M. Styk a A. Habodászová (1997, s. 105). Ich predmetom je motivácia, zabezpečenie rozvoja a efekty rozvoja mestského cestovného ruchu a cieľové miesta. V historických mestách sa cestovným ruchom zaoberali na Katedre cestovného ruchu a spoločného stravovania Univerzity Mateja Bela (UMB) v Banskej Bystrici. Zaoberali sa analýzou prírodného, kultúrno – historického potenciálu, demografickou štruktúrou a štruktúrou pracovného potenciálu, ekonomickým potenciálom a štruktúrou miestnych ekonomík, zamestnanosťou v cestovnom ruchu, príjmami a hustotou návštevnosti a navrhnutím metodiky merania ekonomických a sociálnych účinkov a mestského cestovného ruchu.

Mestský cestovný ruch prináša mestám množstvo pozitívnych efektov, ku ktorým patrí napr. zvýšenie príjmov mestského rozpočtu, zlepšenie vnútromestskej dopravnej situácie, vytvárania zelených plôch prostredníctvom investícií do ochrany o mestskú zeleň, zvyšovanie poplatkov za parkovanie, zvýšenie zamestnanosti, rozvoj vzdelania, spolupráca a rekonštrukcia historických budov, rozvoj mesta zo sociálneho, ekonomického, politického a obchodného hľadiska, rozvoj nadväzujúcich odvetví ako je obchod, potravinárstvo, zvýšenie kvality života domácností, kde aspoň jeden člen pracuje v cestovnom ruchu.

2 CHARAKTERISTIKA CESTOVNÉHO RUCHU NA SLOVENSKU

Slovenská republika má rozlohu 49 034 km², je malou stredoeurópskou vnútrozemskou krajinou rozprestierajúcou sa v srdci Európy. Zo západu je obklopená Českou republikou a Rakúskom, na juhu hraničí s Maďarskom, na východe s Ukrajinou a zo severnej strany ju obklopuje Poľsko. Úradným jazykom je slovenčina.

2.1 Predpoklady cestovného ruchu na Slovensku

V práci sme vychádzali z rozdelenia predpokladov podľa J. Vystoupila a M. Šauera (2006, s. 29), ktorí členia predpoklady na selektívne, lokalizačné a realizačné. V tejto kapitole sme čerpali z viacerých zdrojov, nosným dokumentom bola Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky, voľne dostupná aj na webových stránkach Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR).

2.1.1 Selektívne činitele

Slovenská republika je samostatným štátom od 01.01.1993, kedy sa po 74 rokoch oddelila od Českej republiky. Hlavným mestom je Bratislava. Slovensko spolu s Českou republikou patrí medzi najmladšie štáty v Európskej únii, do ktorej vstúpilo s ďalšími deviatimi krajinami 01.05.2004. Členom Schengenského priestoru je od 21.12.2007 a integráciu do EÚ ukončila 01.01.2009 vstupom do eurozóny a zaradila sa tak k európskym krajinám so spoločnou menou – Euro. Okrem EÚ je aj členom NATO, OSN, OECD, WTO, OBSE a Vyšehradskej skupiny. Je to parlamentárna republika s jednokomorovým parlamentom, do ktorého je priamo každé 4 roky volených 150 poslancov. Hlavou štátu je prezident, ktorý je tiež volený v priamych voľbách. Podľa štatistického úradu SR bol k 31.12.2013 počet obyvateľov Slovenskej republiky 5 410 833.

Obyvateľstvo SR sa koncentruje najviac v údolí rieky Váh a v Podunajskej nížine, 80,6% obyvateľstva je slovenskej národnosti, ale žijú tu aj početné národnostné menšiny. Najväčšou z nich sú Maďari, žijúci prevažne v južnej časti Slovenska a ich podiel na celkovom počte obyvateľov tvorí podľa Inštitútu informatiky a štatistiky 8,5%. Väčšina Slovákov sa hlási k rímskokatolíckej cirkvi (62%) a druhú náboženskú skupinu tvoria evanjelici (5,9%)⁸. Slovensko je z dôvodu čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ na úrovni NUTS II rozčlenené na 4 oblasti: Bratislava, Západné Slovensko, Stredné a Východné Slovensko. Od roku 1996 sa Slovensko delí na 8 samosprávnych krajov nazvaných podľa ich centier a 79 okresov. Samosprávnymi krajinami sú Banskobystrický, Bratislavský, Košický, Nitriansky, Prešovský, Trnavský, Trenčiansky a Žilinský kraj.

2.1.2 Lokalizačné činitele

Aj keď sa Slovensko radí medzi najmenšie krajiny svetadielu, disponuje bohatstvom krajinných typov a pestrosťou prírody, ktorú často postrádajú aj vyspelé európske štáty. Nachádza sa tu aj mnoho kultúrno-historických atraktivít.

Prírodné predpoklady

Slovensko sa nachádza v oblasti s miernym podnebím a s malými výkyvmi teplôt. V západnej časti krajiny prevláda oceánsky vplyv, ktorý má v priebehu roka za následok rovnomerné rozloženie vlhkosti. Na východe sa vyskytujú chladné zimy a horúce letá. Klíma sa lokálne mení podľa nadmorskej výšky. S rastúcou nadmorskou výškou pribúdajú zrážky a klesá priemerná teplota. Klimatické podmienky sú vhodné tak pre letný ako aj zimný cestovný ruch.

Krajinná pestrosť územia zapríčiňuje veľké výškové rozdiely, takmer 80% rozlohy Slovenska má vyššiu nadmorskú výšku ako 700 m.n.m. Karpatská sústava, ktorá sa tiahne cez viaceré štáty, má podstatnú časť na Slovensku – Západné Karpaty a malú časť

⁸ Štatistický úrad SR, www.portal.statistics.sk

Východných Karpát. Najdominantnejšie sú Vysoké Tatry, ktoré sa tiahnu pozdĺž poľskej hranice a sú to jediné veľhory v strednej Európe. Najvyšším štítom je Gerlachovský štít (2 655 m.n.m.). Takmer 62% územia tvoria hory a horské oblasti. Ako sme vyššie spomenuli, Slovensko má veľmi dobré predpoklady pre rozvoj zimného cestovného ruchu. Podľa Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky je to jedna z „*mála konkurenčných výhod, ktoré má Slovensko v porovnaní s okolitými krajinami*“⁹. Slovensko v súčasnosti disponuje s viac ako 350 lyžiarskymi areálmi, z toho asi 20 sa môže pochváliť veľmi dobrou infraštruktúrou, čo zvyšuje ich význam na medzinárodnú úroveň. Najnavštevovanejšie sú Štrbské Pleso a Tatranská Lomnica vo Vysokých Tatrách. Slovensko sa ďalej môže pýšiť 9 národnými parkami (NP), medzi ktoré patrí NP Malá Fatra, Veľká Fatra, Nízke Tatry, Tatranský NP (TANAP)¹⁰, NP Pieniny, Poloniny, Muránska planina, Slovenský raj a Slovenský kras. Na území Slovenska sa nachádza ešte 16 Chránených krajinných oblastí. Takmer 12 000 km označených turistických chodníkov ponúka turistom širokú škálu ich využitia, či už na letnú alebo momentálne rozvíjajúcu sa cykloturistiku.

Na celom území Slovenska je takmer 4 000 jaskýň, ale len 12 je sprístupnených verejnosti. Najznámejšia jaskyňa je Dobšinská ľadová jaskyňa, ktorá bola objavená v roku 1870 a v roku 1882 bola elektrifikovaná ako prvá jaskyňa v Európe. Medzi najnavštevovanejšie patrí Demänovská jaskyňa vďaka svojej výzdobe a patrí aj medzi 10 najkrajších jaskýň v Európe. V zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva je zaradený systém jaskýň Slovenského krasu a Aggteleckého krasu, ktorý leží na území Maďarskej republiky.

V Tatrách pramení najdlhšia slovenská rieka Váh, ktorá sa vlieva do najväčšej a najvýznamnejšej rieky Dunaj. Na tokoch slovenských riek sa nachádza početné množstvo prírodných scenérií, vodopádov, vodných nádrží. Najznámejšie vodné plochy, ktoré sa využívajú najmä v lete na rekreačné účely sú Slnečné jazerá a Zemplínska Šírava. Významnú časť vodstva tvoria podzemné vody, kde unikátom je gejzír v Herľanoch, ktorý

⁹ Regionalizácia cestovného ruchu v SR, www.economy.gov.sk

¹⁰ TANAP - prvý národný park v bývalom Československu

vystrekuje v pravidelných intervaloch až do výšky 15 metrov. Predpoklady pre celoročný kúpeľný a zdravotný cestovný ruch vytvára viac ako 1 200 termálnych a minerálnych prameňov, ktoré obsahujú rôzne chemické prvky. Slovensko má 23 liečebných kúpeľov na úrovni medzinárodného významu. Najznámejšie sú Bardejovské kúpele, Dudince, Piešťany a Trenčianske Teplice. Tieto pramene sú využívané nielen ako kúpeľné pramene, ale sú na nich vybudované aj termálne kúpaliská. Na Slovensku ich máme vyše 40. Termálne kúpaliská sú častokrát dobudované spolu s aquaparkami, ktoré získavajú na popularite a vylepšujú infraštruktúru ako aj cestovný ruch v konkrétnych oblastiach. Vďaka termálnym prameňom môžu byť tieto využívané celoročne. Aj napriek skutočnosti, že Slovensko nemá more, ponúka pestrú škálu prírodného potenciálu pokrývajúceho takmer všetky druhy a formy cestovného ruchu.

Kultúrno-historické predpoklady

Slovensko je krajinou hradov, zámkov a kostolov. Do dnešnej doby sa zachovalo 168 hradov a zámkov, z toho 109 patrí medzi chránené pamiatky. Nehnutel'né kultúrne a historické pamiatky pripomínajú minulosť a dokumentujú rôzne dejiská historických udalostí a pôsobenie významných osobností.

Medzi najstaršie pamiatky na území Slovenska patrí pevnosť Keltov Havránok pri Liptovskej Mare, nálezy na Bratislavskom hrade a Devíne, nálezy na hradnom vrchu v Nitre, Ducové pri Piešťanoch, kde sa našiel veľkomoravský veľmožský dvorec. Medzi najlepšie a najkrajšie zachované hrady a zámky patrí Bratislavský hrad, Oravský zámok, Trenčiansky hrad, Červený Kameň, Krásna Hôrka, renesančný Bojnický zámok, ktorý je aj najnavštevovanejším hradom na Slovensku. Najväčším hradným komplexom v Európe a zapísaný v zozname UNESCO je Spišský hrad. Veľmi pôsobivými pamiatkami sú aj zrúcaniny Devínskeho, Šarišského alebo Čachtického hradu¹¹. Medzi sakrálne stavby patria gotické kostoly, ako napríklad Dóm sv. Martina v Bratislave, Dóm sv. Alžbety v Košiciach,

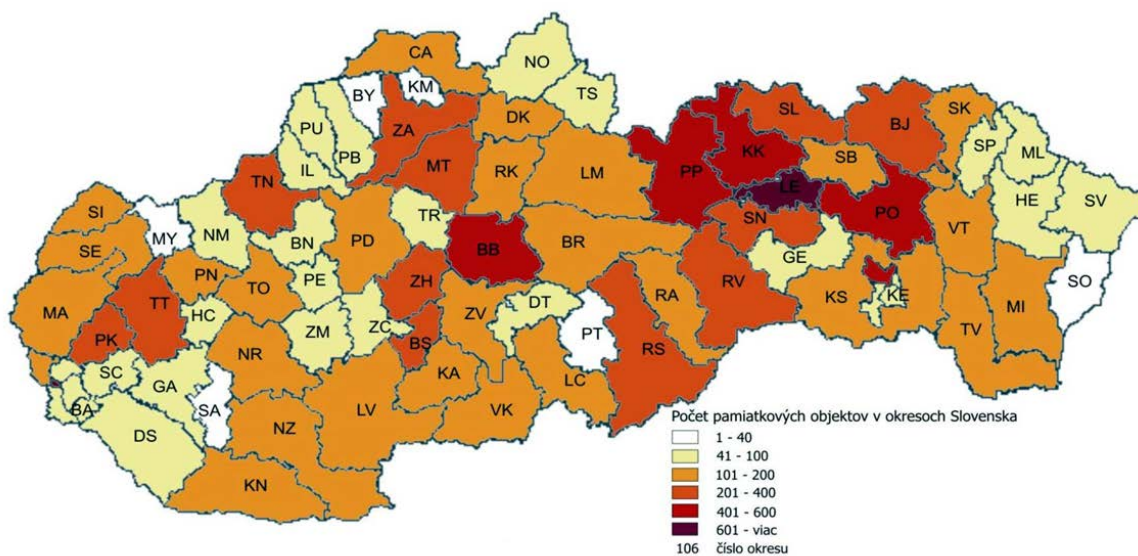
¹¹Čachtický hrad, ktorý je vyhľadávaný kvôli preslávenej majiteľke Alžbete Báhoryovej, ktorá je opradená krvilačnými legendami. Po premiére filmu Bathory (2008), ktorý režíroval slovenský režisér J. Jakubiskom, sa návštevnosť zvýšila.

kostoly v Levoči a Bardejove. Na Slovensku sú aj významné pútnické náboženské miesta s každoročnou vysokou návštevnosťou (Šaštín – Stráže, Levoča, Litmanová).

Bohatá história sa podpísala aj na kultúrnom dedičstve v podobe historických jadier starobylých miest so zachovalou zástavbou, kde z celkového počtu 138 miest je 18 miest vyhlásených za mestskú pamiatkovú rezerváciu (MPR). Najnavštevovanejšie mestá sú práve tie, ktoré sú vyhlásené za MPR a z nich Bratislava, Nitra, Trenčín, Trnava, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Košice.

Obrázok 1 zobrazuje počet pamiatkových objektov¹² podľa okresov SR. Najviac objektov sa sústreďuje v okrese Bratislava a Levoča, kde počet pamiatok presahuje 600.

Obrázok 1: Počty pamiatkových objektov na Slovensku

Zdroj: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, www.pamiatky.sk

Okresy so silným zastúpením pamiatok (400 – 599) sú Poprad, Kežmarok, Prešov, Košice, Banská Bystrica. Do skupiny okresov s počtom pamiatok (201 – 399) patrí Bardejov, Spišská Nová Ves, Stará Ľubovňa, Rimavská Sobota, Revúca, Žiar nad Hronom, Žilina, Banská Štiavnica, Trnava, Trenčín, Pezinok. Vo východnej časti Slovenska sa

¹² Pamiatkový úrad SR (PUSR), www.pamiatky.sk

nachádza najvyšší počet pamiatok, čo pri efektívnom využívaní môže pozitívne vplývať na rozvoj celej krajiny.

Na vidieku sa nachádzajú objekty, ktoré sú pre svoju jedinečnosť chránené štátom. Medzi pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PRLA) patria napríklad Čičmany s maľovanými domami, unikátne kamenné obydlia v Brhlovciach, drevené ľudové stavby vo Vlkolínci pri Ružomberku a v Oravskom Podbieli. Mnoho cenných objektov z ľudovej architektúry nachádzame v skanzenoch, z ktorých najväčší je v Martine. Slovensko je obohatené o cca 50 vzácnych drevených sakrálnych stavieb, ktoré svojou výnimočnosťou prispievajú ku kultúrnemu dedičstvu SR. Patria sem artikulárne kostoly na Liptove a Spiši, drevené kostolíky východného obradu na severovýchodnom Slovensku, niektoré z nich sú zapísané na Listine svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Tabuľka 1: Zoznam pamiatkových rezervácií ľudovej architektúry (PRLA)

Por.	Vyhlásené v roku	Mesto	Počet pamiatok
1	1977	Čičmany	36
2	1977	Podbiel	57
3	1977	Vlkolínek	75
4	1977	Ždiar	184
5	1979	Špania dolina	83
6	1981	Osturňa	156
7	1981	Sebechleby	88
8	1981	Veľké Leváre	24
9	1983	Brhlovce	25
10	1990	Plavecký Peter	28

Zdroj: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, vlastné úpravy, www.pamiatky.sk

V histórii Slovenska mali veľký význam banské mestá ako je Banská Štiavnica, Gelnica, Kremnica, Pezinok, Rudňany, Veľký Krtíš, Handlová. Niektoré ložiská patrili vo svojej dobe medzi európske a svetové špičky. Ťažili sa tu drahé kovy, olovo, zinok, medené rudy, opál, ortuť, soľ, hnedé uhlie. Z baníckej činnosti sa zachovali najmä vysoké pece, vstupné cesty, železnice, niektoré časti hút. Mnoho z nich tvorí teraz technické pamiatky.

Podľa Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky sa budú z najperspektívnejších z nich, z hľadiska využitia v cestovnom ruchu, postupne dobudovávať skanzeny, múzeá, technické pamiatky, geoparky, atď. Asi 30 lokalít by bolo možné turisticky využiť, ale len 7 z 10 sa kvôli finančným dôvodom môžu využívať v cestovnom ruchu.

Na Slovensku prevládajú z hnutelných pamiatok expozície v múzeách, knižniciach či galériách. Slovensko má cca 70 múzeí, väčšinou vlastivedného charakteru alebo sa zameriavajú na významné osobnosti, ktoré pôsobili v danej lokalite, ale aj múzeá, ktoré sú označované ako múzeá s jedinečnými fenoménmi ako napr. expozícia historických hodín v Bratislave, Balneologické múzeum v Piešťanoch.

Ďalšou zložkou kultúry sú kultúrne podujatia, či už formou prezentácie hudby, filmu, divadla alebo iného umenia. Význam kultúrnych podujatí je napríklad v tom, že propagujú danú lokalitu a majú vplyv na spoločenský život obyvateľstva. Slovensko má vysoký potenciál v tradíciách, ktoré si snaží uchovávať v rámci pôsobenia folklórnych súborov a skupín na folklórnych podujatiach (festivaloch, jarmokoch). Najvýznamnejšie folklórne festivaly sú medzinárodné folklórne festivaly Východná, Detva, Terchovské slávnosti, Kopaničiarske slávnosti na Myjave.

Slovenská republika má svoje zastúpenie v zozname UNESCO. V roku 1993 do neho bola zapísaná Banská Štiavnica a pamiatky blízkeho okolia, Spišský hrad, rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec. V roku 2000 sa na zoznam UNESCO dostalo aj historické mesto Bardejov so židovským suburbiom. Z prírodného dedičstva sem patria vyššie spomenuté jaskyne Slovenského krasu.

V rámci propagácie krajiny je vhodná prezentácia slovenskej kultúry, ktorá má nepopierateľne vysoký potenciál. Možnosti však zaostávajú za realizáciou. Financie, štrukturálna nejasnosť pri prezentačných podujatiach a administratívno-legislatívne prekážky sú príčinou, aby sa cestovný ruch mohol naplno rozvíjať a tak plniť svoju funkciu, ktorá sa od neho očakáva. Je potrebné vhodne kombinovať podmienky pre cestovný ruch spolu so skvalitnením služieb a vybudovaním dostatočnej infraštruktúry.

2.1.3 Realizačné predpoklady

Slovensko disponuje rozsiahlou cestnou sieťou, ktorá je v relatívne dobrom stave, aj keď rozvoj dopravy je často sťažovaný prírodnými podmienkami, ako napríklad hornatý povrch a problematické vodné toky. Slovensko sa nachádza v srdci Európy a je aj dôležitou križovatkou obchodných ciest.

Na Slovensku sú v súčasnej dobe sčasti vybudované alebo sa budujú tieto diaľnice:

- D1 – Bratislava / Trnava / Trenčín / Žilina / Prešov / Košice / štátna hranica SR – Ukrajina,
- D2 – štátna hranica ČR-SR Kúty / Malacky / Bratislava / štátna hranica SR – MR,
- D3 – Žilina / Kysucké Nové Mesto / Čadca / Skalité štátna hranica SR – PR,
- D4 – štátna hranica A – SR / Bratislava / križovatka D2 Jarovce / križovatka Rovinka / križovatka s D1 Ivanka pri Dunaji sever / križovatka s cestou II/502 – križovatka s cestou I/2 – križovatka s D2 Stupava Juh/ štátna hranica SR – A.

Diaľnice sú dopĺňané sieťou rýchlostných ciest, nakoľko diaľnice dokážu obslúžiť len časť územia SR.

Hlavné európske koridory prechádzajúce cez územie Slovenska sú:

- Berlín / Praha / Bratislava / Budapešť / Istanbul,
- Bratislava / Žilina / Košice / Ukrajina,
- Gdaňsko / Katowice / Žilina.

Železničná sieť spája väčšinu slovenských miest a zabezpečuje aj spojenie s Viedňou, Berlínom, Hamburgom, Krakovom, Varšavou, Budapešťou, Bukurešťou, Moskvou, Kyjevom, St. Petersburgom a Prahou. V súčasnosti prebieha na Slovensku modernizácia euro koridorov, ktorá by mala byť ukončená v roku 2020. Zvýšiť by sa mala prevádzková rýchlosť na 160 km/h, čo by malo veľmi dobrý vplyv na konkurencieschopnosť železníc.

Podstatnú zložku dopravy vďaka rýchlosti a preprave na veľké vzdialenosti tvorí letectvo. Slovensko má 6 medzinárodných letísk, kde najväčšie je v Bratislave, ktoré svojou vybavenosťou vyhovuje európskym štandardom. Turistami využívané letiská sú v Košiciach, v Poprade (horské letisko), v Žiline, medzi Zvolenom a Banskou Bystricou je letisko Sliač a v Piešťanoch sa využíva letisko charterových letov pre pacientov piešťanských kúpeľov a carga.

Materiálno – technická základňa

Tvoria ju zložky ubytovania a stravovania. Podľa Štatistického úradu SR bolo na Slovensku za 1. – 3. štvrťrok 2013 ubytovacích zariadení 3528 s počtom lôžok 161 173. Ubytovanie na Slovensku je možné vo všetkých kategóriách zariadení ako sú hotely, motely, penzióny, turistické ubytovne, chatové osady, kempingy. Luxusné hotely sa nachádzajú len v Bratislave, v Tatrách a v kúpeľných mestách. Vo všetkých ostatných turistických oblastiach sa musia turisti uspokojiť so štandardnými službami.

Prehľad počtov ubytovacích zariadení v jednotlivých krajoch zobrazuje tabuľka 2. Najvyšším počtom návštevnosti disponuje Žilinský kraj (898), na druhom mieste je Prešovský kraj (711) a na treťom mieste je Banskobystrický kraj (501). Najvyšším počtom lôžok disponujú Žilinský, Prešovský a Bratislavský kraj¹³.

Tabuľka 2: Počet ubytovacích zariadení za 1. až 3. štvrťrok 2013 v krajoch

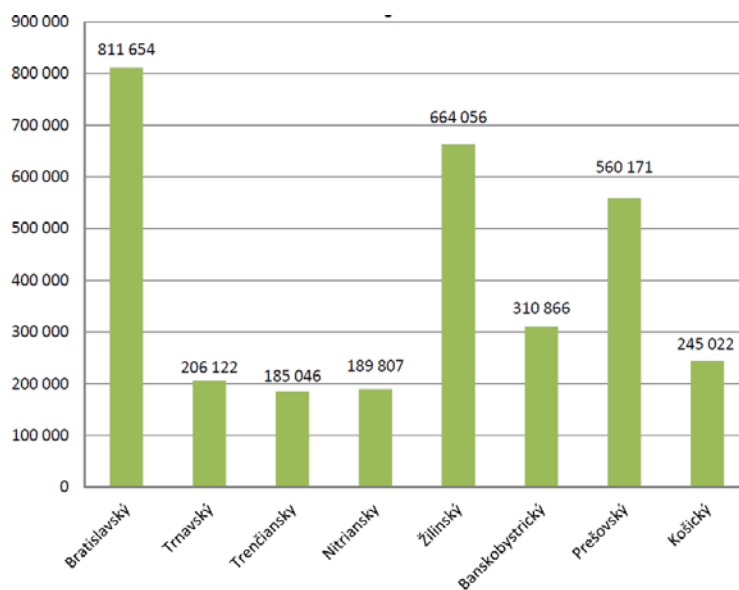
Kraj		Počet prenocovaní	Počet lôžok	Počet návštevníkov	Počet ubyt. zar.
Bratislavský	Ubyt. zar. spolu	1 687 347	22 815	811 654	237
Trnavský	Ubyt. zar. spolu	861 821	13 879	206 122	278
Trenčiansky	Ubyt. zar. spolu	755 094	11 667	185 046	249
Nitriansky	Ubyt. zar. spolu	505 061	13 125	189 807	308

¹³ Štatistický úrad SR, www.portal.statistics.sk

Žilinský	Ubyt. zar. spolu	1 985 377	34 953	664 056	898
Banskobystrický	Ubyt. zar. spolu	160 038	19 846	310 866	501
Prešovský	Ubyt. zar. spolu	1 833 768	30 581	560 171	711
Košický	Ubyt. zar. spolu	516 189	14 307	245 022	346

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné úpravy, www.portal.statistics.sk

Graf 1: Počet návštevníkov zariadení v krajoch za 1. až 3. štvrťrok 2013

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné úpravy, www.portal.statistics.sk

Veľmi významnú zložku materiálne – technickej základne tvoria aj stravovacie zariadenia. Na Slovensku je zastúpená pomerne pestrou škálou zariadení ako napríklad štandardné ale aj luxusné reštaurácie, bufety, občerstvenia, pohostinstvá, kaviarne, vinárne, cukrárne, zariadenia hromadného stravovania atď. Momentálne vznikajú typické slovenské reštaurácie – koliby, ktoré sú obľúbené a vyhľadávané ako turistami tak aj domácim obyvateľstvom. Koliby boli v minulosti využívané spolu so salašmi ako príbytky pastierov aj s dobytkom. Dnes je koliba moderná, štýlová reštaurácia, ktorá ponúka typické slovenské

špeciality pripravované na ohni alebo na grile. Častou sprievodnou ponukou býva posekanie pri ľudovej hudbe.

2.2 Regióny cestovného ruchu na Slovensku

Slovensko sa delí na 21 turistických regiónov, ktoré boli vyčlenené Regionalizáciou cestovného ruchu v SR vypracovanou Ústavou turizmu, s.r.o. pre Ministerstvo hospodárstva v roku 2006. Dokument bol vytvorený pre potrebu základného východiskového dokumentu ďalšieho rozvoja cestovného ruchu na Slovensku. Jeho úlohou je analyzovať aktuálny stav rozvoja cestovného ruchu, definovať a vyhodnocovať potenciál územia pre cestovný ruch a kategorizovať regióny SR a rozvojové priority cestovného ruchu v samotných regiónoch. Jednotlivé regióny sú definované podľa kritérií, ktoré zohľadňujú podobnosť podmienok pre cestovný ruch, spoločný vývoj, veľkosť územia, geograficko – prírodné hranice, spoločný prístup a infraštruktúru, spoločnú turistickú ponuku, vnútorné väzby v rámci regiónu a ďalšie. Pri stanovovaní hraníc regiónov bola snaha o zachovanie katastrov obcí aj hraníc vyšších územných celkov (VÚC).

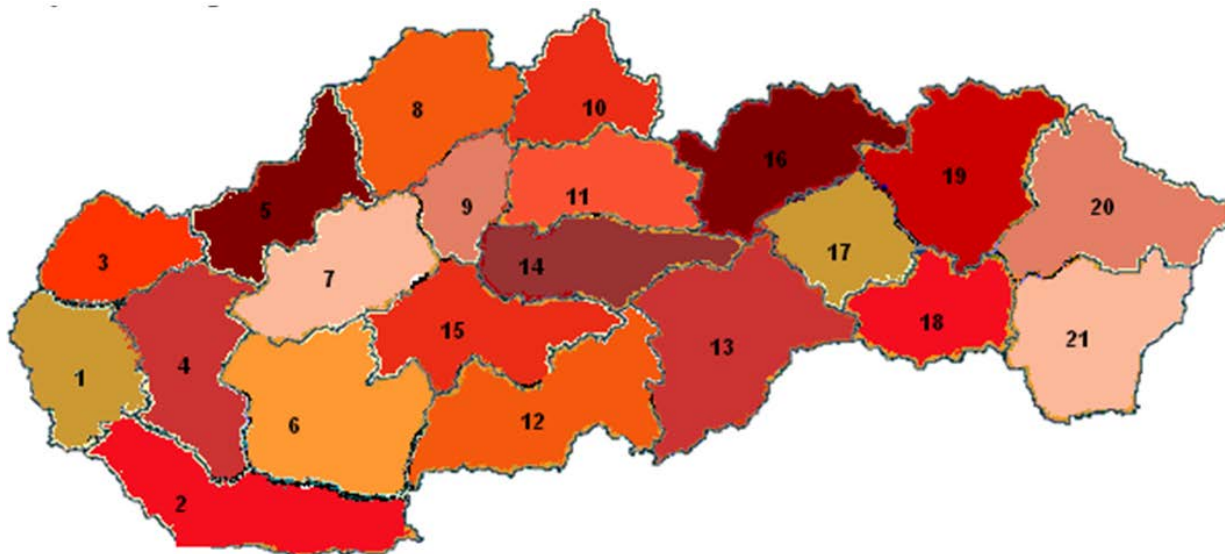
Regionalizáciou cestovného ruchu v SR (2005,s. 5) je región definovaný ako *„územný celok so súborom relatívne rovnocenných prírodných predpokladov a podobnosti podmienok realizácie turizmu, najmä čo sa týka funkčnej a časovej využiteľnosti. Každý región je súhrnom krajinných celkov, ktoré v rámci regiónu sú schopné plniť potreby turizmu v súčasnom i budúcim období. Vykazuje spoločné charakteristické vlastnosti, odlišné od susediaceho územia“*¹⁴.

Napriek výrazne odlišným špecifikám v niektorých častiach regiónov došlo k identifikácii subregiónov cestovného ruchu. *„Subregión tvorí územie alebo časť regiónu, ktorá sa vyznačuje kvalitatívne výrazne lepšími, priaznivejšími podmienkami (prírodnými, kultúrno-historickými,...) pre turizmus, ako aj osobitnými odlišnými možnosťami ich využitia, v porovnaní s ostatnou časťou regiónu, regiónom ako celkom. Má všetky hlavné*

¹⁴ Regionalizácia cestovného ruchu v SR, www.economy.gov.sk

znaky regiónu, navyše aj špecifické vlastnosti, odlišujúce sa od ostatného územia regiónu. Môžeme ho charakterizovať ako menší územný celok, ktorý pokrýva celé územie regiónu, ale zahŕňa len tú časť, ktorá vykazuje určité výrazné špecifiká a odlišnosti kvalitatívne vyššej úrovne“¹⁵.

Obrázok 2: Rozdelenie SR na regióny cestovného ruchu

1. Bratislavský,
2. Podunajský,
3. Záhorský,
4. Dolnopovažský,
5. Strednopovažský,
6. Nitriansky,
7. Hornonitriansky,
8. Severopovažský,

¹⁵ Regionalizácia cestovného ruchu v SR, www.economy.gov.sk

9. Turčiansky,
10. Oravský,
11. Liptovský,
12. Ipel'ský,
13. Gemerský,
14. Horehronský,
15. Pohronský,
16. Tatranský,
17. Spišský,
18. Košický,
19. Šarišský,
20. Hornozemplínsky,
21. Dolnozemplínsky región.

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu v SR, www.economy.gov.sk

3 MESTÁ AKO VÝZNAMNÁ SÚČASŤ CESTOVNÉHO RUCHU SLOVENSKA

Slovensko sa rozprestiera na území, ktoré je už od praveku osídlené. Nachádza sa tu množstvo starobylých miest a obcí, ktoré vznikali postupne v 11. – 14. storočí. Vznik prvých miest na našom území bol doložený historickými prameňmi v 11. a 12. storočí. Na Slovensku existovali pôvodne len vidiecke sídla a sídliská hradného typu, ktoré sa stavali na strategických miestach. Vznik stredovekých miest v Uhorsku bol dôsledkom viacerých skutočností. Jedným z nich bol fakt, že v západnej Európe rozvinuté mestá už existovali a Uhorsko predstavovalo dovtedy len vidiecku krajinu, v ktorej dominovala sústava hradov. Mestá plnili úlohu hospodárskeho rozvoja. V nich sa rozvíjal obchod, remeslo či baníctvo. Vládnuce triedy v Uhorsku trpeli nedostatkom kvalitného tovaru a peňazí. Pre zvýšenie bohatstva sa začali zaoberať hlbinným dobývaním, ktorým získavali drahé kovy na razenie mincí a tak sa v krajine začalo rozvíjať remeselníctvo a obchod. Uhorskí panovníci povoľovali cudzím remeselníkom, baníkom, roľníkom a kupcom, aby sa natrvalo usadili pri starších trhových strediskách (Prešov, Trnava), pri podhradiach (Nitra, Zvolen, Bratislava), pri baníckych osadách (Gelnica, Banská Štiavnica) a pri pohraničí s Poľskom (Spišské mestá)¹⁶.

Mestá vznikali na miestach, ktoré mali výhodnú strategickú polohu. Táto im zaručovala ich rast, expanziu a schopnosť obrany. Pri vzniku miest hrala dôležitú úlohu aj príroda. Ideálnym miestom pre vznik nového mesta bola kotlina alebo rovinná oblasť, kde sa spájali rieky na významných rušných cestách, v centre miestneho kraja, v podhradiach, v oblasti rudných ložísk a kde sa stretávali obchodné cesty. Vznik miest prebiehal v už osídlených oblastiach, či už trhových osadách alebo menších poľnohospodárskych

¹⁶ RATKOŠ, P.et.al. *Dejiny Československa*.6.vydanie, Bratislava: SPN, 1980. ISBN 67-170-82.

usadlostiach. Udelením privilegií panovníkom bola takáto osada povýšená na mesto, ktoré zabezpečovalo mešťanom mnohé výhody ako napr. oslobodenie od mnohých poplatkov, povolenie miestnych trhov a hospodárskej činnosti. Takto bol v mestách umožnený rozvoj remeselníctva a tovarovo-peňažnej výmeny¹⁷. Väčšie množstvo privilegií dostávali osady po tatárskom vpáde a dosídľovacej vlne (12. – 14. storočie), najmä nemeckými hosťami. Kráľ im postupne udeľoval mestské výsady (privilegiá). Najhustejšie mestské osídlenie vzniklo na Spiši, ktorému kráľ koncom 13. storočia udelil krajové privilegium, čím sa úloha miest v krajine výrazne posilnila. Koncom 13. storočia existovalo na území Slovenska takmer 50 privilegovaných miest a sídiel, medzi ktoré patrili hlavne centrá obchodu a remeselnej výroby. Slovenské mestá zaznamenali spolu s rozvojom baníctva v 14. a 15. storočí najväčší rozmach. Najväčšie privilegium, aké mohlo mesto dostať, bolo kráľovské privilegium. Väčšina miest na území Spiša a stredného Slovenska sa riadila nemeckým mestským právom, ktoré so sebou priniesli nemeckí kolonisti. Bratislava a niektoré východoslovenské mestá sa však riadili budínskym právom, ktoré neobsahovalo také veľké práva, ako nemecké¹⁸.

3.1 Význam historických miest pre rozvoj cestovného ruchu

Na Slovensku sa zachovalo značné množstvo rôznych sakrálnych a historických stavieb a starobyklých miest. Sú významnou súčasťou pre rozvoj cestovného ruchu. Pre hodnotenie turistického potenciálu historických miest SR bola vybraná prítomnosť najvýznamnejších kultúrno-historických pamiatok a atraktivít (vrátane ponuky významných kultúrno-spoločenských akcií). Výsledkom typológie je rozdelenie slovenských historických miest podľa významu pre cestovný ruch na mestá regionálneho, medzinárodného a národného charakteru.

¹⁷ MARSINAR. K vývoju miest na Slovensku do začiatku 15. storočia. *Historický časopis*. 1973, roč.21, č.3, s.337-365.

¹⁸ DVOŘÁKOVÁ, V. a D. KOLLÁR *Kultúrne krásy Slovenska. Najkrajšie mestá*. 1. vydanie, Bratislava: Dajama, 2007. ISBN 978-80-89226-26-9.

Z historicko – právneho hľadiska sa za historické mestá označujú tie sídla, ktorým boli udelené mestské práva z množstva privilégií udeľované kráľom, šľachtou alebo cirkvou. Za čias priemyselnej revolúcie bola časť historických miest predstihnutá priemyselnými mestami a tak sa mestá členili podľa štatistického hľadiska, ktoré vymedzovalo mestá podľa počtu obyvateľstva¹⁹. Washingtonská charta, vypracovaná Medzinárodnou radou pre pamiatky a sídla ICOMOS z roku 1987, ktorá je zameraná na ochranu historických miest, považuje za historické mestá všetky mestá vo svete, pretože sú „materiálnym výrazom rozmanitosti spoločnosti v minulosti. Okrem svojej kvality historického dokumentu predstavujú hodnoty vlastné tradičným mestským kultúram“²⁰.

V združení historických miest a obcí Slovenska pôsobí v súčasnosti 26 slovenských miest a obcí, z toho 18 je mestského typu. Cieľom združenia je podpora regenerácie a oživenie historických jadier a obcí spolu s prezentáciou kultúrnych hodnôt a tradícií, ktoré sú významnou súčasťou európskej kultúry. V členstve združenia postrádame niektoré významné historické mestá na Slovensku (Nitra, Prešov, Bratislava, Žilina, Trenčín, Banská Bystrica...). Štatistický úrad SR eviduje v Mestskej a obecnej štatistike (MOŠ) 24 miest s historickým jadrom. Zachytáva historické časti miest, v ktorých sa nachádza zachovaný súbor stavebných objektov s historickou a urbanistickou hodnotou. Aj tu treba podotknúť, že štatistika neobsahuje všetky historicky významné mestá, dokonca v nej chýbajú mestá s vyhlásenou MPR, obzvlášť potenciálne na rozvoj cestovného ruchu.

3.1.1 Metodika typológie

Pri hodnotení slovenských historických miest s potenciálom pre cestovný ruch na Slovensku sa kládol dôraz na aktivity viazané na vytvorenie antropogénneho prostredia. Hodnotenie bolo prevedené pre nasledujúce oblasti: kultúrno-historické pamiatky a ich poznávanie, kultúrne zariadenia a ich návštevnosť, spoločenské podujatia – kultúrne, športové, spoločenské, cirkevné a prechodné ubytovanie. Metodika hodnotenia

¹⁹ CHALUPA, P. Geografie obyvateľstva a sídel v prehľadu a cvičeniach. 1. vydanie Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992. ISBN 80-210-0228-7.

²⁰ Washingtonská charta, online www.pamiatky.sk

a oceňovania miest je analogická k metodike použitej v Regionalizácii cestovného ruchu v SR (2006), kde sa vymedzili a hodnotili regióny Slovenska. Jednotlivé oblasti viažúce sa na cestovný ruch boli zoradené podľa stanovených kritérií do 4 úrovní, pričom každá úroveň predstavovala iný stupeň potenciálu pre cestovný ruch: vysoký, dobrý, priemerný a základný. Hodnota potenciálu je vyjadrená bodovou hodnotou 1 – 4, kde najvyššia hodnota zodpovedá najvyššiemu stupňu potenciálu.

Tabuľka 3: Hodnotenie vhodnosti územia

Stupeň potenciálu	Charakteristika stupňa
1. Základný	Nízka úroveň vhodnosti územia pre danú aktivitu, neprekračuje regionálny význam.
2. Priemerný	Zvýšená vhodnosť územia pre danú aktivitu, priemerná úroveň, nadregionálny význam.
3. Dobrý	Významná vhodnosť územia pre danú aktivitu, národný význam.
4. Vysoký	Veľmi významná vhodnosť územia pre danú aktivitu, porovnateľná s významnými lokalitami v zahraničí.

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu v SR, www.economy.gov.sk

K týmto získaným úrovňam potenciálu pre jednotlivé aktivity sú pridelené váhové hodnoty k zohľadneniu rozdielnych významov jednotlivých aktivít. Hlavným zdrojom jednotlivých váh boli podľa Regionalizácie (2006, s. 35) „poznatky získané z výberových štatistických zisťovaní o príjazdovom a domácom turizme a rozhovory s profesionálmi v odbore, ktorí majú skúsenosti s predajom produktov slovenského turizmu v zahraničí“²¹. Hodnotenie váh je od 1 - 10, kde najnižší význam je vyjadrený bodovou hodnotou 1 a najvyšší bodovou hodnotou 10. Význam konkrétnej aktivity je v Regionalizácii cestovného ruchu v SR chápaný z hľadiska počtu turistov. Hodnoty potenciálu jednotlivých aktivít vynásobené takto určenými váhami boli sčítané a podľa výsledných hodnôt sa

²¹ Regionalizácia cestovného ruchu v SR, www.economy.gov.sk

jednotlivé mestá klasifikovali do troch spomínaných stupňov – mestá s regionálnym, s medzinárodným a s národným významom.

3.1.2 Hodnotenie potenciálu historických miest

Pri hodnotení potenciálu historických miest sa zameriame na tri skupiny zariadení a organizovaných aktivít, a to:

- kultúrno-historické pamiatky,
- kultúrne zariadenia,
- spoločenské podujatia.

Kultúrno-historické pamiatky

Jedným z hlavných faktorov, ktoré ovplyvňujú potenciál cestovného ruchu sú kultúrno-historické pamiatky v slovenských mestách. Podľa Mariota (1983, s. 139) sú pri určovaní atraktívnosti jednotlivých miest problémy v tom, že „*pri takejto typológii sa nedá opierať o exaktné kritériá, ale treba brať do úvahy charakter kultúrnych pamiatok, pestrosť ich súboru, ich komplementárnosť a popularitu*“²². Objekty, ktoré s najväčším ohodnotením tvoria pamiatky, sú zapísané do zoznamu UNESCO alebo sú navrhnuté na zápis ako významná mestská pamiatková rezervácia. V zákone o ochrane pamiatkového fondu sú definované ako „*územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktoré možno topograficky vymedziť*“²³. Nasledujúca tabuľka zobrazuje vymedzenie kritérií hodnotenia pamiatkového fondu, kde z hľadiska významnosti bola aktivite poznávania pamiatok pridelená najvyššia bodová hodnota desať.

²² MARRIOT, P. *Geografia cestovného ruchu*. 1. vyd. Bratislava : VEDA, 1983. ISBN 71-053-83.

²³ Zákon č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu, www.culture.gov.sk

Tabuľka 4: Hodnotenie kultúrno – historických pamiatok

Stupeň	Kritérium
1. Základný	Kultúrne a technické pamiatky bez väčšej koncentrácie a priemernej atraktívnosti pre cestovný ruch.
2. Priemerný	Zvýšený výskyt kultúrnych a technických pamiatok s výrazným dopadom na návštevnosť regiónu.
3. Dobrý	Významné kultúrne a technické pamiatky, pamiatkové rezervácie, koncentrácia národných kultúrnych pamiatok zaujímavá prezentovaná pre návštevníkov.
4. Vysoký	Výskyt kultúrnych a technických pamiatok zapísaných do UNESCO, významných národných kultúrnych pamiatok, pamiatkové rezervácie s veľkým výskytom atraktívnych objektov pre cestovný ruch.

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu v SR, vlastné úpravy, www.economy.gov.sk

Kultúrne zariadenia

Medzi kultúrne zariadenia patria predovšetkým múzeá, galérie, divadlá, skanzeny. Ich existencia rozširuje ponuku cestovného ruchu a prispieva k zvýšeniu atraktívnosti jednotlivých miest. Podľa Regionalizácie cestovného ruchu SR bola kultúrnym zariadeniam ako takým pridelená váhová hodnota šesť. V nasledujúcej tabuľke je stručný prehľad kritérií hodnotenia.

Tabuľka 5: Hodnotenie kultúrnych zariadení

Stupeň	Kritérium
1. Základný	Expozície menšieho rozsahu s jednoduchou prezentáciou, návštevnosť prevažne miestnych obyvateľov, poprípade blízkeho okolia.
2. Priemerný	Expozície väčšieho rozsahu, tematicky týkajúce sa celého regiónu, divadlá s priemernou návštevnosťou prevažne z okolitých regiónov.
3. Dobrý	Ucelené expozície s bohatým fondom zbierok ojedinelých na Slovensku, umiestnené v historicky hodnotných objektoch, významné divadlá, návštevnosť občanov SR a z menšej časti aj zahraničných.

4. Vysoký	Významné umelecké a historické zbierky, expozície mimoriadne zaujímavé prezentované alebo umiestnené v mimoriadnych historických objektoch, národné divadlá, návštevnosť so značným podielom zahraničných návštevníkov.
-----------	---

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu v SR, vlastné úpravy, www.economy.gov.sk

Spoločenské podujatia

Medzi organizované atraktivity patria aj spoločenské podujatia, ktoré na rozdiel od prírodných a kultúrno-historických atraktivít nie sú materiálne viazané k danému miestu. Existujú výnimky, ako napríklad folklórne festivaly, ktoré sú s daným miestom a dlhodobou históriou spojené. Spoločenské akcie majú nárazový charakter a dokážu prilákať až niekoľko desiatok tisíc návštevníkov (športové, cirkevné akcie a pod.).

3.2 Typológia slovenských historických miest

Slovenské historické mestá sú zaradené do 3 skupín z hľadiska významnosti.

1. Regionálny význam: Rožňava, Rimavská Sobota, Svätý Jur, Spišská Nová Ves, Komárno,
2. národný význam: Martin, Poprad, Prešov, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Kremnica, Levoča, Kežmarok, Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Nitra, Stará Ľubovňa, Trenčín, Trnava, Zvolen, Žilina,
3. medzinárodný význam: Bratislava, Bardejov, Košice.

Mestá s regionálnym významom disponujú značným fondom zaujímavých pamiatkových objektov, ktoré žiaľ nevynikajú v kultúrnych zariadeniach a organizovaných spoločenských atraktivitách. Ubytovanie v týchto mestách je v menšom počte a v nižších triedach. Návštevníci týchto miest sú prevažne z okolitých regiónov.

Mestá národného významu majú najširšie zastúpenie, pretože okrem početného pamiatkového fondu majú značný potenciál v organizovaných akciách a kultúrnych zariadeniach. Patria sem významné galérie, múzeá, divadlá a nechýbajú ani medzinárodné festivaly a spoločenské akcie, ktorých popularita sa stále zvyšuje. Ubytovanie a počet lôžok zodpovedá významu miest. Návštevníci sem chodia z celého Slovenska, ale aj zo zahraničia. Podiel zahraničných turistov nie je až tak vysoký.

Mestá na úrovni medzinárodného významu sa pýšia vynikajúcou kombináciou všetkých vstupných faktorov. Vyskytujú sa tu významné historické a kultúrne pamiatky, kultúrne zariadenia a spoločenské akcie, ktoré dotvárajú priaznivé podmienky a lákajú stále viac a viac turistov vo veľkom počte aj zahraničných. V týchto mestách sa nachádzajú ubytovacie zariadenia vyššieho štandardu.

Obrázok 3: Ubytovacie zariadenia v mestách s vyšším štandardom

Zdroj: Vlastné internetové spracovanie

4 KOMPARÁCIA VYBRANÝCH CIEĽOVÝCH MIEST

Rozdelením Slovenskej republiky na 4 regióny – Bratislava, Západ, Stred, Východ sme zistili, že priestorové rozloženie slovenských historických miest nie je rovnomerné, nakoľko najkrajšie historické mestá sa vyskytujú prevažne na východe Slovenska a v oblastiach banských miest na strednom Slovensku. Je to následok samotného osídľovania, kedy tieto oblasti boli osídľované cudzincami práve preto, lebo sa tu nachádzalo veľké bohatstvo rúd alebo na základe toho, že tieto oblasti ešte neboli osídlené. Ďalšou príčinou môže byť aj to, že mestá sa delili na kráľovské a zemepánske, kde zemepánske postupne upadali, lebo im bolo v rozvoji bránené rôznymi poplatkami a kráľovské mestá (situované v stredoslovenskej banskej oblasti – banské mestá a na východnom Slovensku – obchodné mestá) sa postupne rozvíjali.

4.1 Analýza predpokladov rozvoja cestovného ruchu

Za Slovenskú republiku ako aj za celý kraj, má výrazný podiel na príjmoch z cestovného ruchu hlavné mesto Bratislava. Bratislavu vyhľadáva veľké množstvo domácich aj zahraničných turistov, je to viac ako 50% a realizujú sa tu krátkodobé pobyty spojené s mestským cestovným ruchom. Dôležitou riekou pre lodnú dopravu je Dunaj, pozdĺž ktorého sa vinie medzinárodná Dunajská cyklistická trasa, na ktorú nadväzuje Moravská cyklotrasa. Časť cyklotrás je realizovaných priamo v meste, v rámci Bratislavského lesoparku. Medzinárodnou trasou Štefánikova magistrála je zastúpená pešia turistika, kde trasa obsahuje širokú sieť označených turistických chodníkov.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Bratislava	poznávací, nákupný, obchodný, veľtržný a kongresový, múzejný, spoločenský, letná rekreácia pri vode, cykloturistika.
Svätý Jur	poznávací, rekreačný, zimné športy, vinársky.

Zdroj: Stratégia rozvoja cestovného ruchu Bratislavského samosprávneho kraja, vlastné spracovanie, www.region-bsk.sk

V Trnavskom kraji sa rozvíja mnoho foriem cestovného ruchu: mestský (poznávací, vzdelávací, spoločenský, kultúrny, nákupný, kongresový), kúpeľný (Piešťany, Smrdáky), rekreačný (pobyt pri vode, turistika), agroturistika, cykloturistika, vidiecky cestovný ruch. Sú tu geotermálne pramene a nachádzajú sa tu aj termálne kúpaliská (Dunajská streda, Veľký Meder, Topoľníky, Piešťany). Na vytvorenie predpokladov k pestovaniu vodných športov tu nájdeme umelé vodné diela (Gabčíkovo, Sĺňava, Kráľová nad Váhom). V Trnavskom kraji sa nachádza 1028 kultúrnych pamiatok, najviac v Trnave (305) a najmenej v Dunajskej Strede (77).

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Trnava	poznávací, nákupný, obchodný, spoločenský, náboženský.

Zdroj: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja, vlastné spracovanie, www.enviroportal.sk

Trenčiansky kraj je podobný Trnavskému. Kraj má bohaté prírodné podmienky pre rozvoj kúpeľníctva (Bojnice, Nimnica, Trenčianske Teplice). Táto oblasť je známa zachovaním jedinečných zvykov a folklórom. Dominuje tu aj obchodný, poznávací a vidiecky cestovný ruch. Rozvíja sa tu cykloturistika, pešia turistika, pobyt na vidieku a poznávanie kultúrneho dedičstva.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Trenčín	poznávací, nákupný, obchodný, spoločenský, veľtržný, pešia turistika.

Zdroj: Konceptia regionálneho rozvoja a cestovného ruchu pre programovacie obdobie 2007-2013 mesta Trenčín, vlastné spracovanie, www.tsk.sk

Územie Nitrianskeho kraja patrí od pradávna k najstarším kultúrnym oblastiam Slovenska. Najvýznamnejším centrom kultúrno-historických pamiatok je mesto Nitra. V Nitrianskom kraji patria medzi najvýznamnejšie faktory podporujúce cestovný ruch termálne pramene, kde patria Podhájska, Štúrovo, Komárno, Santovka, Nové Zámky. Priaznivé klimatické podmienky sa podpísali na rozvoji vinohradníctva. Vínnu turistiku je možné realizovať napríklad v Topoľčiankach. Ďalšie formy cestovného ruchu dopĺňa cyklistika, pešia turistika, relaxačný cestovný ruch, rybárstvo, poľovníctvo, športové jazdectvo, vidiecky cestovný ruch a agroturistika.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Nitra	poznávací, nákupný, obchodný, spoločenský, veľtržný, pešia turistika, náboženský.
Komárno	kúpeľný (termálne kúpalisko, vodáctvo).

Zdroj: Stratégia rozvoja cestovného ruchu Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2007-2013, vlastné spracovanie, www.unsk.sk

Banskobystrický kraj má vysoko atraktívny charakter prírody, ktorý umožňuje tvorbu komplexných produktov cestovného ruchu. Ťažiskom je horský cestovný ruch – horská turistika, horská cykloturistika, zimné športy, adrenalínové športy, návšteva prírodných výtvorov, rybárstvo, poľovníctvo, vidiecky cestovný ruch. Toto všetko je možné realizovať v Kremnických vrchoch, Nízkych Tatrách, Veľkej Fatre, Štiavnických vrchoch ako aj v Slovenskom Rudohorí. Najznámejšie strediská sú Donovaly, Špania Dolina, Chopok Juh a Turecká Krína. Do svetového prírodného a kultúrneho dedičstva je zapísaná originálna sústava Banskoštiavnických tajchov spolu s mestom Banská Štiavnica. Vodná turistika sa rozvíja na splavnej časti rieky Hron. Geotermálne pramene našli využitie v kúpeľných mestách Brusno, Sliač, Číž a Dudince. V Banskobystrickom kraji sa nachádzajú banské mestečky, ktoré zahŕňajú národné, kultúrne a technické pamiatky. Vinársky cestovný ruch je realizovaný najmä v pamiatkovej rezervácii Sebechleby – Stará Hora. Banskobystrickým krajom prechádzajú štyri kultúrne trasy – Gotická cesta Spišom a Gemerom, Jantárová cesta z Budapešti cez Banskú Štiavnicu, Banskú Bystricu, Liptovský Mikuláš až do Krakova, Železná cesta a najmladšia je Cesta Márie Sέči.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Banská Bystrica	poznávací, kultúrny, spoločenský, múzejný, pešia turistika.
Banská Štiavnica	poznávací, kultúrny, múzejný, pešia turistika, kúpanie a vodné športy, cykloturistika.
Kremnica	poznávací, kúpeľný (termálne kúpalisko), pešia turistika, zimné športy.
Rimavská Sobota	poznávací, pešia turistika, cykloturistika.
Zvolen	poznávací, múzejný, pešia turistika, kúpanie a vodné športy.

Zdroj: Konceptia rozvoja cestovného ruchu v Banskobystrickom samosprávnom kraji na roky 2007-2013, vlastné spracovanie, www.bbsk.sk

Žilinský kraj je prevažne hornatá krajina, kde sa rozprestierajú štyri národné parky, štyri chránené krajinné oblasti, národné prírodné rezervácie a prírodné pamiatky. Aj táto oblasť je charakteristická výskytom minerálnych prameňov a geotermálnych vôd, ktoré majú nadregionálny význam – Liptovský Ján, Turčianske Teplice, Bešeňová, Rajecké Teplice. Pobyt pri vode a rekreáciu umožňujú vodné nádrže Oravská priehrada, Hričovská vodná nádrž, Liptovská Mara a vodné dielo Žilina. Atraktivita tohto kraja rastie prostredníctvom aquaparkov – Aquapark Tatralandia, Thermalpark Bešeňová, Aquapark Turčianske Teplice. Špičkovými atraktivitami sú horské lyžiarske strediská – Roháče, Vrátna, Ski Park Jasná, Veľká Rača, Ski Park Ružomberok. Kultúrno-historické pamiatky dotvárajú obrovský potenciál cestovného ruchu a spolu s existujúcimi turistickými centrami sa spolupodieľajú na tvorbe komplexného produktu cestovného ruchu. Známe folklórne festivaly ako Jánošíkove dni a Východná prilákajú ročne mnoho domácich obyvateľov, ale aj zahraničných turistov. Medzi hlavné atrakcie cestovného ruchu v tomto kraji patria zimné športy, wellness, pešia a horská turistika, poľovníctvo, rybárstvo, rafting, horolezectvo, návšteva jaskýň, kultúra, mestský a vidiecky cestovný ruch.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Žilina	poznávací, nákupný, obchodný, spoločenský, turistika, kultúrny, zimné športy, wellness.
Martin	spoločenský, múzejný, poznávací, pešia turistika, cykloturistika.
Ružomberok	pešia turistika, cykloturistika, poznávací, múzejný, zimné športy.
Liptovský Mikuláš	pešia turistika, cykloturistika, wellness, rafting, poznávací, múzejný, obchodný, zimné športy.

Zdroj: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2007-2013, vlastné spracovanie, www.zask.sk

V Prešovskom kraji sa nachádza bohatá a pestrá príroda s množstvom chránených území. Medzi Národné parky patria Tatranský národný park, Pieninský národný park, Nízke Tatry a Národný park Poloniny, ktoré sú najcennejšie. Okrem bohatej prírody, ľudovej architektúry a kultúrnych pamiatok ponúka tento kraj množstvo kúpeľných a rekreačných možností. Hlavnými atraktivitami cestovného ruchu sú zimné športy, cykloturistika, adrenalínové športy, wellness, pešia turistika a náučné chodníky.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Prešov	poznávací, nákupný, obchodný, spoločenský, kultúrny.
Poprad	pešia turistika, cykloturistika, adrenalínové športy, športové podujatia, poznávací, kultúrny, spoločenský.
Spišské Podhradie	poznávací, kultúrny, spoločenský.
Podolíne	pešia turistika, kultúrny, poznávací.
Levoča	Múzejný, poznávací, cykloturistika, pešia turistika, zimné športy.
Bardejov	kúpeľníctvo, pešia turistika, poľovníctvo, zimné športy, poznávací, múzejný, cykloturistika, mototuristika.
Kežmarok	múzejný, cykloturistika, jazdectvo, poznávací.
Stará Ľubovňa	poznávací, kultúrny, pešia turistika.

Zdroj: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008-2015, vlastné spracovanie, www.po-kraj.sk

Ako posledný je Košický kraj, ktorý v rámci cestovného ruchu ponúka rozmanitú škálu aktivít. Aktívne trávený voľný čas na horách (pešia turistika, lyžovanie) sa rozširuje o nové formy, ktoré súvisia so záľubami turistov (cyklistika, splavovanie vodných tokov, jazda na koni). V tomto kraji je vybudované najlepšie zázemie pre horskú cyklistiku, hlavne v Slovenskom raji a v CHKO Vihorlat. Horská turistika je rozmanitá vďaka najnavštevovanejším oblastiam ako sú Národný park Slovenský raj, Národný park Slovenský kras, CHKO Vihorlat.

Mesto	Prevládajúce formy cestovného ruchu
Košice	poznávací, nákupný, obchodný, spoločenský, kultúrny, múzejný, športové aktivity, pešia turistika, alternatívne športy.
Rožňava	pešia turistika, cykloturistika, horolezectvo, poznávací, jazda na koni.
Spišská Nová Ves	letná a zimná turistika, vodné športy, prírodné atrakcie, cykloturistika, skalolezectvo, poznávací, kultúrny, alternatívne športy.

Zdroj: Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji, vlastné spracovanie, web.vucke.sk

Jednotlivé historické mestá na Slovensku z celoštátneho pohľadu predstavujú síce značný potenciál, ale celkovo sa mestský cestovný ruch neradí medzi nosné odvetvia cestovného ruchu. Skôr predstavuje doplnkový cestovný ruch. Najvýznamnejší podiel na slovenskom cestovnom ruchu miest má jednoznačne hlavné mesto Bratislava. V ostatných mestách sú prístupy k rozvoju cestovného ruchu dosť rozdielne.

5 BANSKÁ ŠTIAVNICA

Banská Štiavnica je historické mesto nachádzajúce sa na strednom Slovensku s výrazne multikultúrnou minulosťou. Nemecký názov je Schemnitz a maďarský názov je Selmecebánya. Toto mesto je známe ťažbou kovov, najmä striebra, významnou bankovou legislatívou, samosprávou a akademickou tradíciou. Mesto je centrom chránenej krajinej oblasti Štiavnické vrchy vyhlásenej 22. septembra 1979 na rozlohe 77 630 ha. Banská Štiavnica je jedným z najkrajších a historicky najzaujímavejších miest na Slovensku. V decembri roku 1993 sa Banskej Štiavnici dostalo najvyššieho medzinárodného uznania, keď bolo mesto spolu s technickými pamiatkami v okolí zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO²⁴.

Obrázok 4: Poloha mesta Banská Štiavnica

Zdroj: www.banskastiavnica/mapy.sk

²⁴ Banská Štiavnica - www.banskastiavnica.sk

Symboly mesta

Vlajkou mesta je modrá mariánska vlajka s bielym lemom, v strede so zástrihom, ktorý siaha do jednej tretiny vlajky.

Obrázok 5: Vlajka mesta Banská Štiavnica

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Mestský erb znázorňuje baníckosť, pracovitosť a chránenosť mesta. Na modrom štíte sa nachádza strieborné jedновеžové opevnenie s otvorenou bránou. Na erbe je tiež znázornené banícke a roľnícke náradie. Na pečati mesta je zobrazené totožné opevnenie ako na erbe.

Obrázok 6: Erb a pečať mesta Banská Štiavnica

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

5.1 Charakteristika mesta

Banská Štiavnica má 10 468 obyvateľov. Ekonomický potenciál mesta tvorí štruktúra zamestnávateľských organizácií, ktoré poskytujú zamestnanie pre obyvateľov mesta.

Pozícia mesta Banská Štiavnica v regionálnom rozvoji stanovuje odborné a strategické dokumenty pre rozvoj SR. Z týchto dokumentov vyplývajú širšie možnosti uchádzania sa o zdroje EÚ cez projekty, ktoré riešia problémy širšieho územného celku. Rozhodujúcim dokumentom pre čerpanie Štrukturálnych fondov je Národný strategický referenčný rámec SR (NSRR) pre roky 2007 – 2013.

Pozícia mesta a tým aj predpokladaná zodpovednosť pre rozvoj okresu je v NSRR definovaná v zaradení medzi centrá národnej úrovne, čím je definovaná najvyššia úroveň hodnotenia osídlenia v SR a tým aj preferencia čerpaní Štrukturálnych fondov. Obce Štiavnické Bane, Banská Belá, Svätý Anton sú zaradené ako centrá mikroregionálnej úrovne. Ostatné obce v okrese nie sú pólmi rastu, čo obmedzuje ich účasť pri čerpaní Štrukturálnych fondov a tým čiastočnú závislosť na aktivite mesta pri riešení problémov pre územia viacerých katastrov obcí.

Dlhoročné obmedzovania plošného rozvoja mesta v Územnoplánovacej dokumentácii, ktorá rešpektovala neoprávnené požiadavky pamiatkovej ochrany a ochrany prírody spôsobili, že mesto sa malo rozvíjať len v mnohoročnom zastavanom území. Nereálnosť výsledného Územného plánu spočíva v tom, že socioekonomická situácia obyvateľstva a zmena v spoločenskom systéme v SR je nerešpektovaná, kde rozhodujúcim faktorom rozvoja sú neštátne – privátne investície. Pre potenciálny rozvoj a investičné možnosti majú areály a objekty špecifické podmienky, ktoré podliehajú pamiatkovej ochrane, čo odrádza investorov, ktorí majú rozhodujúce slovo v investovaní svojich zdrojov.

Štruktúru zamestnávateľských organizácií tvoria skupiny verejnoprávnych organizácií, dotovaných zo štátneho rozpočtu a organizácií výrobnjej, podnikateľskej sféry a služieb. Do skupiny verejnoprávnych organizácií patria školy a rezortné odborné inštitúcie. Tieto zamestnávajú podstatný počet pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním.

Významným zamestnávateľom je mesto Banská Štiavnica, ktoré má dominantnú účasť v štyroch organizáciách, ktoré nemajú výrobný charakter, lebo zabezpečujú pre obyvateľov určitý komfort a kvalitu života.

Obrázok 7: Panoráma mesta Banská Štiavnica

*Vľavo Starý a Nový zámok, uprostred centrum mesta a školské paláce pod Ligotavou horou (Glanzenberg - dnes "Staré mesto"), vpravo Kalvária
Zdroj: www.banskastiavnica.sk*

História mesta

Dejiny mesta sa začali písať od roku 1238, kedy boli udelené Banskej Štiavnici privilégia kráľovského mesta. História Banskej Štiavnice je od vzniku mesta úzko spätá s baníctvom, o čom svedčí jej erb, kde je na modrom štíte zobrazené strieborné opevnenie a zlaté banské nástroje. Na Listine vydanej v roku 1275 v Banskej Štiavnici sa zachovala najstaršia známa mestská pečať v Európe, na ktorej sú v mestskom erbe zobrazené archaické banícke nástroje, predovšetkým železko bez násady dokumentujúce previazanosť starobylého baníctva s mestom.

Archeologické nálezy potvrdili ťažbu rúd a ich spracovanie v priestore Sitna už v 8. - 10. storočí pred n. l.. Indíciou pre prospektorskú činnosť Keltov v 2. – 3. storočí pred n. l. sú nálezy sídliskového i výrobného charakteru z obce Beluj, situovanej južne pod Sitnom, a poklad mincí z Levíc, ktorých rozbory lokalizujú ich surovinovú provenienciu do oblastí Štiavnických vrchov.

Štiavnická rudonosná oblasť sa stala predmetom opätovného záujmu až v stredoveku. Strohé listinné pramene ju nazývajú zemou baníkov – terra banesium (1156). Aglomeráciu sídel na jej území od 11. storočia potvrdili archeologické nálezy priamo

v meste, lokalita Staré mesto, na vrchu Glanzenberg. Tieto zároveň dokladajú i ďalšie sídliskové premeny, súvisiace so zintenzívnením ťažby a príchodom prisťahovalcov z oblasti Tirolska na prelome 12. a 13. storočia.

Banskoštiavnický rudný revír v ťažbe striebra od 13. až do konca 18. storočia bol v niektorých obdobiach najproduktívnejším zo všetkých banských revírov v Európe a aj v ťažbe zlata patril k najvýznamnejším producentom. V 13. storočí na pozvanie panovníka prichádzajú do mesta nemeckí osadníci, predovšetkým baníci z dolnonemeckých a rakúskych území. Už v tomto období stáli v meste dve neskororománske baziliky, vzdialené od seba len 500 m, čo svedčí o bohatstve a prosperite mesta. Boli to Farský kostol Panny Márie a dominikánsky kostol sv. Mikuláša (dnes farský kostol).

Politický význam mesta sa upevnil vytvorením Zväzu stredoslovenských banských miest na konci 14. storočia. Prosperitu mesta narušili mocenské boje o uhorský trón a následné zemetrasenie v rokoch 1442 až 1443, boli poškodené kostoly, meštianske domy, hrad i banské diela. Tieto udalosti vyvolali rozsiahle stavebné úpravy nielen na sakrálnych a meštianskych budovách, ale i výstavbu účelových stavieb.

Ani tieto udalosti však nedokázali zastaviť vzrastajúci význam a bohatstvo mesta. Od konca 15. a začiatku 16. storočia začína v banskoštiavnickom rudnom revíre postupná stagnácia banskej výroby. Spôsobil ju nevyriešený problém odčerpávania vôd z baní a aj pokles cien zlata a drahých kovov na európskych trhoch. Situácia sprevádzaná sociálnymi nepokojmi v celej stredoslovenskej oblasti vyvrcholila vzburou 1525 – 1526. Po porážke uhorskej armády tureckými vojskami v bitke pri Moháči (1526) sa pod hrozbou tureckých nájazdov v meste začalo s výstavbou fortifikačného systému, ktorého výstavbou bol poverený taliansky staviteľ Pietro Ferrabosco. Na konci 16. storočia sa mesto stalo sídlom banskej komory a hlavného komorsko – grófskeho úradu, ktorý spravoval bane,

huty a mincovne v celej stredoslovenskej oblasti. V roku 1627 sa v miestnych baniach prvýkrát na svete použil pušný prach na bankský odstrel²⁵.

V rozsiahlej stavebnej činnosti 16. storočia sa prelínajú plány výstavby námestia a prestavby mesta so zabezpečovaním obrany. Dochádza k prestavbe a rozširovaniu meštianskych domov, budujú sa honosné renesančné paláce a sídlo banskej komory i hlavného komorsko – grófskeho úradu. Zástavba hlavných ulíc a námestia sa vyformovala do radovej zástavby. Mesto si vybudovalo široko rozvetvený kanalizačný systém, ktorého hlavné línie sú zachované dodnes.

Farský kostol, ktorý bol prebudovaný na protitureckú pevnosť Starý zámok, bol v záujme obrany mesta. V západnej časti mesta bola vybudovaná stážna veža – Nový zámok. Keďže zástavba Banskej Štiavnice nedávala možnosť vybudovať urýchlene súvislý fortifikačný systém, tvorili dvojité pás opevnenia pospájané a doplnené obvodové múry jednotlivých domov. Hlavné komunikácie uzatvárali vstavané brány ako Piargská, Belianska, Kammerhofská, Roxerova, Antolská a iné.

Zlaté obdobie Banskej Štiavnice bolo v 17. storočí. Ťažba zlata a striebra dosiahla najvyššie hodnoty v roku 1690 (605 kg zlata, 29 000 kg striebra). Mesto zaznamenalo s hospodárskym a technickým rozvojom kultúrny aj stavebný rozmach. Uskutočnili sa viaceré prestavby, mesto sa stalo centrom spoločenského a kultúrneho diania. Styky Banskej Štiavnice s ostatnými bankskými centrami v Európe boli zamerané na úsilie získať odborníkov na odčerpanie bankských vôd, ako aj dostatočné zabezpečenie vody do úpravničných zariadení. V 18. storočí, vďaka mozgovému potenciálu M. K. Hella, S. Mikovíniho a J. K. Hella sa podarilo, vybudovaním vodohospodárskych stavieb a vodočerpacích zariadení, pozdvihnúť úroveň banskoštiavnického baníctva ako aj význam mesta. Banská Štiavnica sa stala najvýznamnejším strediskom ťažby drahých kovov v Habsburskej monarchii.

²⁵ LICHNER M. kol. *Banská Štiavnica-svetové kultúrne dedičstvo*. s. 7 - 17. Banská Štiavnica: Štúdio HARMONY spol.s r.o. Banská Bystrica, 1999. ISBN 80-967757-5-8.

V 18. storočí sa stala Banská Štiavnica tretím najväčším mestom v Uhorsku. V roku 1735 vznikla v Banskej Štiavnici prvá banícka škola v Uhorsku. Významnou udalosťou v histórii mesta bolo zriadenie Baníckej akadémie v roku 1762, na ktorej odznela prvá prednáška 1. októbra 1764. Na svete to bola prvá škola svojho druhu a existovala do roku 1919. Pôsobili na nej najvýznamnejší banskí, hutnícki a lesnícki odborníci z Európy a ich zásluhou bolo objavených niekoľko svetových vynálezov. Škola bola vzorom pri zakladaní parížskej polytechniky v roku 1795. Vyučovanie chémie bolo na vynikajúcej úrovni, pretože chemické laboratória patrili medzi najlepšie vybavené v Európe. Robili v nich pokusy mnohí významní európski chemici. Výsledky prác profesorov banskoštiavnickej akadémie vysoko oceňovali aj také osobnosti ako bol Lavoisier a ďalší vedci v 18. a 19. storočí. Banícka akadémia sa neskôr zlúčila s Lesníckym inštitútom a tak vznikla Banícka a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici, ktoravyškolila množstvo banských odborníkov, ktorí sa podieľali na zavádzaní nových metód a postupov pri ťažbe rúd prakticky na celom svete. Vďaka jej študentom sa zachovala najrázovitejšia a súčasne najpôsobivejšia tradícia Banskej Štiavnice – SALAMANDER, ktorý je svojrázny sprievod mestom v dobových kostýmoch, presýtený atmosférou zašlých slávnych čias a koná sa každoročne začiatkom septembra.

V Banskej Štiavnici a jej okolí bol v 18. storočí dotvorený najdômyselnejší banský vodohospodársky systém na svete, pozostávajúci zo 60 vodných nádrží – tajchov, na ktorého základe vznikla v banskoštiavnickom rudnom revíre progresívna banská, úpravnícka, vodočerpacia technika. Šírila sa odtiaľto aj do ostatných banských centier na svete. Stáročia slávy banskoštiavnického baníctva dokumentujú dodnes zachované množstvá technických pamiatok, kde značná časť je koncentrovaná v Banskom múzeu v prírode. Vzácne pamiatky sú aj v expozíciách Slovenského banského múzea a archívne dokumenty, svedčiace o niekdajšej úrovni a význame banskoštiavnického baníctva, banskej vedy, techniky a školstva a sú uložené v Štátnom ústrednom banskom archíve v Banskej Štiavnici.

Koncom 19. storočia sa stala ťažba v banskoštiavnickom revíre nerentabilná a význam mesta sa presúva do oblasti školstva. Pre potreby Baníckej a lesníckej akadémie

bol vybudovaný komplex účelových budov (1892 – 1912). Po premiestnení akadémie z Banskej Štiavnice mesto upadalo a aj napriek zriadeniu tovární a manufaktúr v južnej časti mesta klesol aj počet obyvateľov²⁶.

Priestorová charakteristika územia svetového dedičstva

Územie zapísané na Listine svetového dedičstva zahŕňa v sebe širšie okolie mesta Banská Štiavnica uprostred Štiavnických vrchov. Ide o najväčšie sopečné pohorie so zastúpením hornín všetkých fáz neovulkanizmu (ryolity, ryodacity, dacity, andezity, čadiče, ich tufy a pyroklastiká), kde značná časť územia je odlesnená a premenená na oráčinovo-lúčno-sadovo-lesnú krajinu pretvorenú banskou činnosťou ako haldy, pingy, šachty, skládky, jazerá – tajchy, lomy. V chránenej krajinnej oblasti sa vyskytuje 29 druhov chránených rastlín a 11 chránených živočíchov. V regióne sú evidované viaceré archeologické náleziská ako napr. historické jadro mestskej pamiatkovej rezervácie, Štiavnické Bane, Glanzenberg, Terézia šachta, Horná Roveň, Sitno, zrúcanina hradu Sitno – Ilija, národné kultúrne pamiatky a technické pamiatky.

5.2 Rozvoj cestovného ruchu v meste a okolí

Problematika cestovného ruchu výrazne dokumentuje, že nielen mesto, ale celý región, ktorým sú Štiavnické vrchy, vie poskytnúť program atraktivít prírodného a kultúrneho potenciálu s možnosťou celoročného športového vyžitia. Pre zahraničných návštevníkov sú atraktívne letné a zimné aktivity v prírode a kultúrny turizmus, ale súčasný stav ubytovacích zariadení nezodpovedá očakávaniam solventnejších návštevníkov. Celkový počet lôžok v regióne je cca 1 200. Poskytovanie stravovacích služieb je na úrovni, ktorá je podmienená sezónnou návštevnosťou. V rekreačných centrách prevládajú individuálne chaty, ktoré zaberajú výhodnú polohu v okolí jazier. Komerčnú časť

²⁶ Banská Štiavnica - www.banskastiavnica.sk

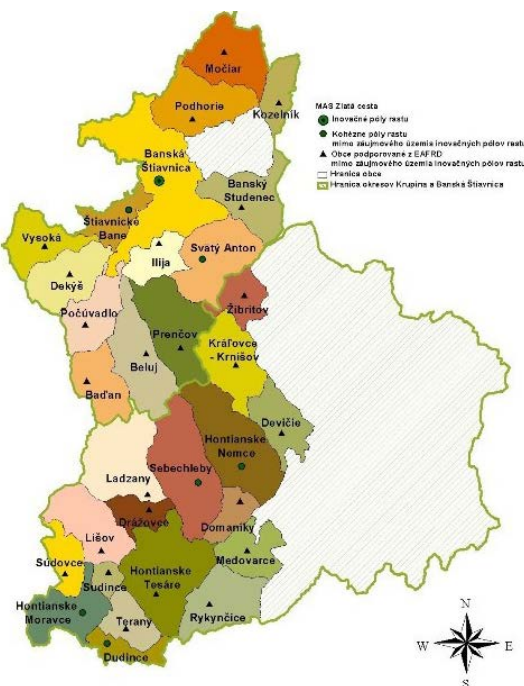
ubytovacích zariadení tvoria súkromné a podnikové zariadenia, ale ani ich relatívne nízka cenová úroveň neovplyvňuje celkovú ročnú návštevnosť. Nízka dĺžka pobytu (1 – 2 noci) veľkej väčšiny návštevníkov je podmienená nízkou ponukou programov, napriek veľkému množstvu atraktivít.

Personál v zariadeniach cestovného ruchu nemá odbornú kvalifikáciu aj napriek pozitívnemu faktu, že v meste pôsobia dve stredné školy zamerané na cestovný ruch. Významným cieľom je stabilizácia týchto škôl, ktoré v predstihu riešia aktívnu politiku výchovy ľudských zdrojov pre región.

Veľmi malá ziskovosť zariadení cestovného ruchu si nemôžu dovoliť zaplatiť kvalifikovaných pracovníkov. Rast ziskovosti zariadení je možný v tom prípade, ak dôjde k jednotnému manažmentu regiónu v oblasti cestovného ruchu, na čo vytvára predpoklad zákon NR SR č. 91/2010 Z.z.. Dôležitou úlohou pri zvyšovaní návštevnosti regiónu a tým aj vyššej ziskovosti, je zvyšovanie kvality služieb v zariadeniach cestovného ruchu, tvorba regionálnych produktov (balíkov služieb), ich aktívny predaj a propagácia.

Potenciál na dosiahnutie medzinárodnej úrovne majú obe múzeá v regióne a to Slovenské banské múzeum a Múzeum vo Sv. Antone. Medzi dôležité produkty, ktoré sa ponúkajú návštevníkom, patria rôzne festivaly a kultúrne podujatia, kde kultúrny turizmus spolu s rekreačným turizmom je hlavným motívom návštevy regiónu. Na mape 1 sú zobrazené atraktivity cestovného ruchu v okrese Banská Štiavnica a ich sústredenie v okolí mesta Banská Štiavnica.

Mapa 1: Atraktivita cestovného ruchu v okrese Banská Štiavnica

Zdroj: Cestovný ruch v okrese Banská Štiavnica, www.zlatacesta.sk/mas/uzemie

Štiavnické vrchy ako pohorie tvoria prírodnú hranicu a poskytlo prírodné podmienky pre osídlenie a aktivity technického zamerania, ktoré sa časom stali kultúrnymi pamiatkami.

Ochrana tohto regiónu zodpovedá záujmu štátnej ochrany prírody, ktorá vymedzila územie ochrany do Chránenej krajinej oblasti Štiavnické vrchy. Konzervatívna ochrana prírody a jej celoplošné pôsobenie sa stali legislatívnou brzdou pre investičný rozvoj cestovného ruchu v celej SR. V dôsledku záujmu Vlády SR zvrátiť tento stav bolo navrhnuté najatraktívnejšie územie pre cestovný ruch v Štiavnických vrchoch na vyňatie z územia CHKO, čo umožňuje aj investičný rozvoj cestovného ruchu, pokiaľ ho nebudú brzdiť pamiatkári, pretože títo chránia aj prírodu. Obidve organizácie ŠOP a Pamiatkový úrad vytvárajú bariéry pre investorov do cestovného ruchu v extravilánoch mesta a obcí, čo je proti záujmu rozvoja regiónu a snahám samosprávy zastaviť úpadok.

Mapa 2: Štiavnické vrchy

Zdroj: Štiavnické vrchy, *Příroda a památky v okolí Machov*, www.jirikalab.estranky.cz

Čiastočne realizované projekty v krajine poskytujú tematickú ponuku programu, ktoré zodpovedajú európskej úrovni. Projekt Geopark patrí medzi potenciálne produkty zamerané na vzdelávanie a pobyty v prírode. Je tu silný záujem obcí na projekt nadviazať, prevziať jeho pozitívne prvky a atraktívnou a modernou formou priblížiť najmä geologickú hodnotu územia pútavou formou. Územie Geoparku, ktoré poskytuje hlboké prírodovedné informácie a zároveň poskytuje na svojich náučných chodníkoch vizuálnu orientáciu v okolitom území. Pre cieľové zameranie návštevníkov ekologického náučného turizmu a rodiny s deťmi vymedzuje hranica Geoparku najatraktívnejšie územie.

Športové prírodné centrum a jeho hranice vymedzujú priestor s trasami, areálmi cestovného ruchu a prírodnými možnosťami pre športovanie celoročne. V súčasnosti sú vyznačené trasy pre pešiu turistiku, cyklotrasy a bežkárске trasy, zjazdové lyžovanie. Prírodné centrum by malo umožniť ďalších 8 športových aktivít pre rekreačných návštevníkov, ale aj pre pretekárske športy.

Hypotéza č. 2

Na základe nášho dotazníkového prieskumu a všeobecných informáciách o lokalite môžeme potvrdiť, že Banská Štiavnica má vybudované cyklotrasy. Sú atraktívne nielen pre náročných športovcov, ale aj rodiny s deťmi. Negatívom je ich označenie, ktoré je neprehľadné ako aj nedostatočná úprava a zanedbanosť niektorých úsekov. Bolo by vhodné na túto skutočnosť poukázať, vzhľadom na to, že zvyšujú záujem návštevníkov v tomto regióne.

Tieto uvedené projekty majú za cieľ poskytnúť program hlavne pre ubytovaných návštevníkov v regióne a tým dopomôcť k zvýšeniu dĺžky pobytu v okrese Banská Štiavnica, ktorá je na minimálnej úrovni (1 noc) s využitelnosťou lôžok pod 195 v roku, čo je úpadkový stav hlboko pod hranicou ekonomickej efektívnosti a predstavuje podnikateľské trápenie o prežitie.

Štatistické vyhodnotenie návštevnosti mesta a okresu poukazuje, že cestovný ruch so súčasnou štruktúrou zariadení nepatrí medzi najľahšie odvetvie pre rozvoj a vyžaduje si profesionálny personál a mnoho ďalších kvalitatívnych ukazovateľov, pretože sa jedná o priemysel turizmu so všetkými aspektmi trhu a obchodu.

Napriek zaradeniu okresu Banská Štiavnica medzi územia medzinárodného významu z hľadiska cestovného ruchu je potrebné reálne vnímať fakt, že cestovný ruch je veľmi zraniteľné odvetvie, ktoré ovplyvnia klimatické, politické a ekonomické podmienky, ktoré sú ako obmedzenia pre návštevníkov. V súčasnosti je investičná výstavba zariadení najperspektívnejším a najľahšie dosiahnuteľným prvkom pre celkový rozvoj mesta a okresu. Atraktívnosť územia zvyšujú územia medzinárodného významu, ktoré vytvárajú podmienky pre samostatné produktové programy pre návštevníkov zameraných na kultúrne a technické pamiatky zapísané v Zozname UNESCO a tiež na prírodné prvky, ktoré sa nachádzajú v území európskeho významu Sitno, ktoré je národnou prírodnou rezerváciou NATURA. Špecifickou atraktivitou sú Banské mapy a plány hlavného Komorhófskeho úradu v Banskej Štiavnici zapísané v Zozname UNESCO a v programe Pamäť mesta.

Vodné nádrže patria medzi najvýznamnejšie atraktivity a ich ďalšie možné využívanie závisí od prítokových jarkov a vodných štôlní, ktoré postupne prestávajú plniť svoju funkciu. Predstavujú aj prvok protipovodňovej ochrany a zásob vody, ktorá sa však zhoršuje procesom eutrofizácie. Tento problém si vyžaduje technologické riešenie, aby sa udržala jej kvalita v medziach hygienických noriem. Centrálna časť Štiavnických vrchov je zaradená do širšieho územia UNESCO a obsahuje Vodohospodársky systém, ktorý predstavuje najnavštevovanejšiu atraktivitu v okrese (90% návštevníkov). Je spracovaný projekt investičného rozvoja cestovného ruchu, ktorého realizácia by znamenala prvý a najväčší krok pre všeobecný rozvoj mesta a okresu.

Banický turizmus je špecifikom okresu a celého regiónu, má bohatý potenciál atraktivít umožňujúci celoročnú návštevnosť. Prítomnosť veľkého počtu atraktivít a malého počtu produktov na medzinárodnej úrovni je signálom, aby sa efektívnejšie realizovali opatrenia na spracovanie atraktivít prostredníctvom produktov cestovného ruchu vhodných aj pre zahraničných návštevníkov²⁷.

V Banskej Štiavnici sa koná niekoľko regionálne i celoslovenských významných podujatí. Dni Salamander sa konajú pravidelne druhý týždeň v septembri. Súčasťou podujatia je Salamandrový sprievod, ktorý zobrazuje život banského mesta a jeho najznámejších postavičiek. Ďalšími pravidelnými podujatiami sú: Noc na Starom Zámku, Nezabudnuté remeslá, Festival remesla, kumštu a zábavy, Hudobný festival Jazznica, Filmový festival Štyri živly, Beh ústavy, Beh trate mládeže. Už skoro 13 rokov sa v Banskej Štiavnici každoročne, na prelome júla a augusta, v štiavnických historických priestoroch (v kostoloch, na Starom Zámku) a v okolí (v Kaštieli vo Sv. Antone, v Sklených Tepliciach) koná Festival peknej hudby, ktorý ponúka programy s prezentáciou slovenských a zahraničných koncertných umelcov, súborov a zoskupení. Súčasťou festivalu býva expozícia výtvarných prác slovenských umelcov a pôsobí v objekte banskoštiavnickej železničnej stanice rezidenčné centrum Banská Stanica Contemporary. Iniciátorom centra

²⁷Banská Štiavnica - www.banskastiavnica.sk

je slovenský výtvarník Svätopluk Mikyta, držiteľ ceny Oskara Čepana a ceny Strabag Art Award za rok 2011²⁸.

5.3 Najvýznamnejšie historické pamiatky v meste

Z pohľadu turizmu sa stav kultúrneho a historického dedičstva v Banskej Štiavnici v posledných rokoch postupne zlepšuje, ako dôsledok rekonštrukčných a revitalizačných prác, najmä v centrálnej časti mesta. Dôkazom toho sú aj návštevníci, ktorí mesto opakovane navštevujú.

Rekonštrukcie, ktoré boli v meste uskutočnené, vylepšili vonkajší vzhľad objektov, budov a celkové prostredie jednotlivých častí ulíc, námestí a mesta. Vzhľad Trojičného a Radničného námestia, časti Kmeťovej ulice, ako aj pamiatok Starý Zámok, Klopačka, Belházyho dom a aj iných je veľkým pozitívom.

Kalvária

Kalvária je súbor dvadsiatich dvoch samostatných sakrálnych stavieb, z toho sedemnástich kaplniek, ktoré predstavujú výjavy z ukrižovania Ježiša a siedmich bolestí Panny Márie, troch kostolov a božieho hrobu. Bola vybudovaná v rokoch 1744 – 1751 v barokovom štýle a jeho inicializátorom bol jezuita František Perger. Kalvária svojou atraktivnosťou, fotogenickosťou, zakomponovaním do prírodného prostredia a svojou vizuálnou dominanciou je vo funkcii symbolu mesta. Je to symbolická reprezentatívna stavba ako aj Bratislavský hrad, Akropola, Karlov most, Eiffelova veža, Big Ben.

²⁸Banská Štiavnica - www.banskastiavnica.sk

Obrázok 8: Kalvária v Banskej Štiavnici

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Židovský cintorín

Banská Štiavnica bola významným banským mestom a židia mali zakázané sa tam usadiť až do roku 1859, kedy bol tento zákaz zrušený. Židia, ktorí sa usadili v meste sa veľmi dobre integrovali s nemecky hovoriacim obyvateľstvom, ich komunita patrila k neologickému smeru a v roku 1893 si postavili synagógu. Pred druhou svetovou vojnou žilo v meste približne 400 židov. Židovský cintorín patrí mestu a bol obnovený vďaka ústretovosti Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR a predovšetkým vďaka iniciatíve PaedDr. Beaty Nemcovej, ktorá učí na miestnej hotelovej akadémii. Cintorín sa rozprestiera na malebnom úpätí svahu pod Novým hradom, náhrobné kamene sú prevažne jednoduché s nápismi v nemčine a hebrejčine, ale nájdu sa aj slovenské a maďarské. Súčasťou cintorína a zároveň jeho dominantou je dom smútku v maurskom slohu s výraznou kupolou. Pôvodne slúžil ako vstupný objekt a zároveň pohrebná ceremoniálna hala, ale dlhé roky nezáujmu a chátrania spôsobili, že v súčasnosti je potrebné vyvinúť veľa úsilia na kompletnú rekonštrukciu tohto objektu.

Obrázok 9: Židovský cintorín v Banskej Štiavnici

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Námestie svätej Trojice

Námestie sa sformovalo začiatkom 16. storočia a tvorí jadro mesta. Významnú úlohu pri jeho formovaní zohrali budova radnice a kostol sv. Kataríny. Domy po stranách námestia sú honosné meštianske paláce, ktoré patrili bohatým mešťanom a banským podnikateľom. Dominantou námestia je morový stĺp so súsoším sv. Trojice, ktorý bol postavený na znak vďaky mesta za ústup morovej epidémie v rokoch 1710 – 1711 a neskôr v rokoch 1759 – 1764 bol prestavaný podľa návrhu sochára Dionýza Stanettiho. Na podstavci sú rozmiestnené plastiky šiestich svätcov, ochrancov pred morom a patrónov baníkov, a to: sv. Sebastian, sv. František Xaverský, sv. Barbora, sv. Rochus, sv. Katarína a sv. Jozef.

Obrázok 10: Námestie svätej Trojice v Banskej Štiavnici

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Nový zámok

Bol postavený na vrchole kopca v blízkosti cesty na Vindšachtu v rokoch 1564 – 1571 v rámci opevňovania mesta proti Turkom, ktorá bola neskôr prestavovaná. Dnes má štyri poschodia s nárožnými baštami a strieľňami. Budova mala brániť mesto pred prípadným vpádom Turkov a bola súčasťou signalizačného systému, ktorý podával správy o pohybe nepriateľa. Je nazývaný aj ako Panenským zámkom, v súvislosti s pomenovaním kopca, na ktorom je postavený (Frauenberg). Okolo zámku bolo do roku 1848 rozmiestnených 21 diel a do 18. storočia sa tu uschovával pušný prac pre banskoštiavnické

baníctvo. Zvláštnosťou Nového zámku boli tzv. živé hodiny, ktoré oznamovali obyvateľstvu čas a to trúbením štvrt'hodiny, bitím na zvon celé hodiny.

Obrázok 11: Nový zámok v Banskej Štiavnici

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Starý zámok

V 13. storočí postavili obyvatelia mesta kostol P. Márie Snežnej, okolo ktorého bol cintorín. Kostol bol postavený ako trojlod'ová bazilika so štvorcovým presbytériom na konci hlavnej lode. Na opačnej strane lode stála veža a v 15. storočí bol kostol aj cintorín obohnaný múrom. Na prelome 15. a 16. storočia bola stavba prestavaná na gotický halový chrám a neskôr na protitureckú pevnosť. Klenba nad hlavnou loďou bola zbúraná a vzniklo nádvorie. Z pôvodnej románskej stavby sú zachované obvodové múry pôvodného kostola, severný a južný múr presbytéria, sakristie, uhlové piliere, veže a kamenné ostenia na prvom poschodí. V komplexe Starého zámku sa nachádza kaplnka sv. Michala, ktorá má románsko – rotundový štýl a je zložená z dvoch častí. Samotná kaplnka v nadzemnej časti sa nazývala

karnárium, odkiaľ pochovávali telá zomrelých. Podzemná časť sa nazývala ossarium – kostnica, do ktorej sa vkladali nezotreté kosti vybrané pri kopaní nových hrobov. V pravo od hlavného vchodu je hradná veža gotického pôvodu s podjazdom, ktorý, sa vchádzalo do zámku. Teraz má barokový vzhľad, ktorý dostala pri prestavbe na zvonovú vežu v roku 1777, kde sa nachádzajú tri zvony. Bašta nazývaná ako Himmelreich pochádza zo 14. storočia a používala sa ako väznica a mučiareň.

Obrázok 12: Starý zámok v Banskej Štiavnici

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Piarska brána

Jednoposchodová budova renesančného pôvodu, ktorá bola postavená v roku 1554 ako súčasť mestského hradbového systému, ktorý pozostával z dvojnásobného venca opevnenia, ktorý bol vytvorený vzájomným pospájaním obvodových murív jednotlivých domov. Hlavné komunikácie boli uzavreté piatimi bránami, z ktorých sa ako jediná zachovala Piarska brána. V 18. storočí bola barokovo upravená.

Obrázok 13: Piarska brána

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Štôľňa Bartolomej

Je hlavným dopravným, vetracím a odvodňovacím dielom Banského múzea v prírode. Prehliadková trasa zahŕňa banské diela zo 17. – 19. storočia, kde najcennejším exponátom je podzemný kopský ťažný gápel, jediné zachránené zariadenie svojho druhu na Slovensku.

Obrázok 14: Štôľňa Bartolomej

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Múzeum vo Sv. Antone

Svätý Anton je od Banskej Štiavnice vzdialený asi 3 km a má množstvo kultúrnych a historických pamiatok. Jednou z nich je barokovo – klasicistický kaštieľ vo Sv. Antone. Kaštieľu predchádzal menší opevnený hrádok, ktorý je spomínaný už v 15. Storočí. V druhej polovici 16. storočia bol hrádok prestavaný pod vedením talianskeho staviteľa Gulia Ferrariho a mal chrániť Banskú Štiavnicu pred tureckými nájazdami. V prvej polovici 18. Storočia sa stavebnými prácami z hradu stal štvorkrídly kaštieľ.

Obrázok 15: Múzeum Sv. Anton

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Rozhl'adňa Sitno

Rozhl'adňa Sitno patrí medzi najstaršie stavby v Európe, je postavená na najvyššom bode Sitna a je nerozlučne spätá s menami osobností, ktoré sa o toto prvenstvo zaslúžili, predovšetkým s menom Andreja Jozefa Koháryho, majiteľa kaštieľa vo Sv. Antone a celého Sitnianskeho panstva, ktorý dal tento pavilón postaviť okolo roku 1736, grófa Filipa coburg, ktorý dal v roku 1886 sitniansky pavilón obnoviť na podnet svojho osobného lekára MUDr. Edmunda Viliama Téryho, ktorý bol zaniatený turista a horolezec a jeho meno nesie aj známa vysokotatranská chata v Studenej doline. Rozhl'adňa je spätá aj s menom Andraj Kmeťa, kňaza, botanika, archeológa a geológa, ktorý bol prvý, kto preskúmal archeologickú lokalitu Sitno. Najvýznamnejším počínom Coburga bolo darovanie tejto dominanty Sitna Sitnianskemu turistickému klubu. Tento objekt dnes patrí správe CHKO Štiavnické vrchy, nachádza sa tu múzejná expozícia, ktorá rozpráva o starej a novej histórii s originálnymi artefaktami Sitna ako archeologickej lokality doplnenej exponátmi jedinečnej sitnianskej fauny, ktorej dominuje srnec sitniansky a myšiak lesný.

Obrázok 16: Rozhľadňa Sitno

Zdroj: www.banskastiavnica.sk

Zoznam technických pamiatok v Banskej Štiavnici

Štôlne – Svätotrojičná dedičná štôlna, ústie Dolnej Bieberovej dedičnej štôlne, ústie dedičnej štôlne Glanzenberg, štôlna Bartolomej, ústie Hornej Bieberovej štôlne, ústie Dlhej štôlne Klinger, ústie štôlne Kornberg, ústie štôlne Michal, ústie Krátkej štôlne Klinger.

Šachty – šachta František, šachta Ondrej, ústie šachty Ján, ústie šachty Terézia, ústie šachty Weiden.

Ťažné veže – ťažná veža Mária, ťažná veža Mayer, ťažná veža Žofia, ťažná veža František, ťažná veža Rúfus.

Vodné nádrže – Belianska, Červená studňa, Klinger, 2 Komorovské, Michalštôlnianska, Rozgrund, Malá Vodárenská, Veľká Vodárenská.

Účelové budovy a zariadenia – taviareň, budova bývalej továrne na výrobu oceľových lán, budova pôvodnej továrne na obuv, budova pôvodnej továrne na bielizeň.

Signalizačné stavby – banícka klopačka

Banické nemocnice – budova bývalej nemocnice

Obnovenie ako aj sprístupnenie pamiatok technického či industriálneho typu by mesto postupne obohacovali o obnovené pamiatky všetkých druhov a pestrosť.

5.4 Analýza stavu turizmu v Banskej Štiavnici

V analýze stavu turizmu v Banskej Štiavnici vychádzame z viacerých zdrojov a to z údajov ŠÚ SR, ako aj z poznatkov za okres Banská Štiavnica, využívame naše predchádzajúce poznatky, analýzy a prieskumy, ktoré sme spracovali pre Banskú Štiavnicu. Vzhľadom na to, že väčšina údajov je len na úrovni okresov, vychádzame z týchto údajov, niektoré, ktoré bolo možné získať za mesto Banská Štiavnica, sú do analýzy zahrnuté. V mnohom však údaje za okres vyjadrujú práve charakteristiky za mesto Banská Štiavnica, pretože do nej prichádza najviac turistov a aj najviac sa z nich v meste ubytuje.

V roku 2012 do okresu Banská Štiavnica pricestovalo 19 043 turistov, čo predstavuje 0,53 % z celkového počtu turistov, ktorí navštívili Slovensko, z celkového počtu domácich turistov 13 199 (0,63%) a z celkového počtu turistov zo zahraničia 5 844 (0,40%). Zahraniční turisti pobudli v okrese Banská Štiavnica dlhšie ako domáci turisti, v roku 2012 v okrese Banská Štiavnica prenocovalo z celkových turistov SR 44 622 (0,47%), kým prenocovania domácich turistov predstavovali len 25 490 (0,39%). Ako z uvedeného vyplýva, postavenie okresu z hľadiska dopytu domácich a zahraničných turistov nezodpovedá jeho rekreačnému a turistickému potenciálu.

Aj postavenie okresu Banská Štiavnica v rámci Banskobystrického kraja z hľadiska dopytu turistov je mierne podpriemerné. Z celkového počtu turistov, ktorí sa ubytovali v Banskobystrickom kraji aj s prenocovaním je okres Banská Štiavnica na siedmom mieste 13 okresov (5,3% turistov a 3,2% prenocovaní). Pokiaľ ide o zahraničných turistov a ich

prenocovaniach, patrí Banskej Štiavnici piate miesto. Počet domácich turistov je viac ako 2,2 – násobne vyšší ako zahraničných turistov.

Vývoj dopytu v okrese Banská Štiavnica vyjadrený počtom turistov a prenocovaní v ubytovacích zariadeniach je zrejmý z nasledovnej tabuľky.

Tabuľka 6: Počet turistov a prenocovaní v okrese Banská Štiavnica

Rok	Počet turistov			Počet prenocovaní		
	Spolu	Domáci	Zahraníční	Spolu	Domáci	Zahraníční
2003	11 899	10 360	1 539	29 748	23 066	6 682
2006	19 773	13 492	6 281	62 706	37 492	25 214
2007	18 225	12 316	5 909	56 748	34 214	22 534
2008	16 338	10 488	5 850	49 176	27 522	21 654
2009	18 298	11 328	6 970	51 525	27 677	23 848
2010	14 654	10 416	4 238	37 697	21 192	16 505
2011	17 306	11 992	5 314	41 966	23 210	18 756
2012	19 043	13 199	5 844	44 622	25 490	19 132

Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

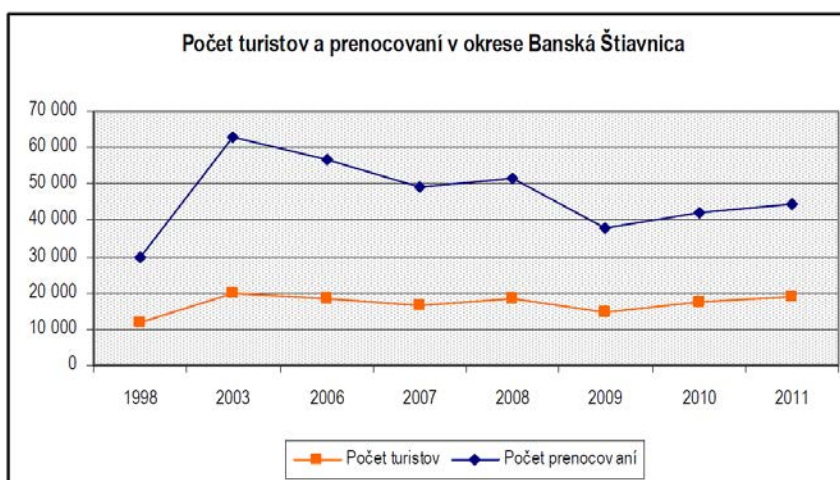
Hypotéza č. 1

Túto hypotézu nemôžeme úplne potvrdiť, vzhľadom na to, že v Banskej Štiavnici niekoľko rokov prebiehajú rôzne rekonštrukcie, čo narušuje celkový dojem a atmosféru mesta, ale ani potvrdiť, vzhľadom na overenú návštevnosť, ktorú uvádzame v Tabuľke 6. Banská Štiavnica je obľúbenou destináciou a návštevníci sa sem radi vracajú, čo nám potvrdil aj dotazníkový prieskum. Aj zahraniční turisti sa sem vracajú a ich návštevnosť stúpa, až na rok 2010, ktorý bol zasiahnutý krízou a táto sa preukázala aj na celkovej návštevnosti nielen zahraničných ale aj domácich turistov.

Celkový vývoj v uvedených ukazovateľoch bol značne kolísavý, ale za posledné roky bol vo všetkých ukazovateľoch výrazný nárast, čo súvisí aj s nárastom počtu lôžok v uvedenom období. Priaznivejšie sa vyvíjal index rastu pri počte turistov v porovnaní

s počtom prenocovaní, čo súvisí s tým, že dĺžka pobytov sa skracuje. Index rastu za posledných päť rokov bol menej priaznivý, okrem nárastu počtu domácich turistov, čo sa premietlo aj do celkového počtu turistov v ubytovacích zariadeniach, index vo všetkých ostatných ukazovateľoch poklesol. Najhorší rok, z hľadiska vývoja návštevnosti a prenocovaní, v okrese od roku 1998 bol rok 2009, kedy zasiahla Slovensko kríza, čo sa odzrkadlilo na najnižších počtoch turistov aj prenocovaní. Vývoj turistov a ich prenocovaní vidieť z najsledujúceho grafu:

Graf 2: Počet turistov a prenocovaní v okrese Banská Štiavnica

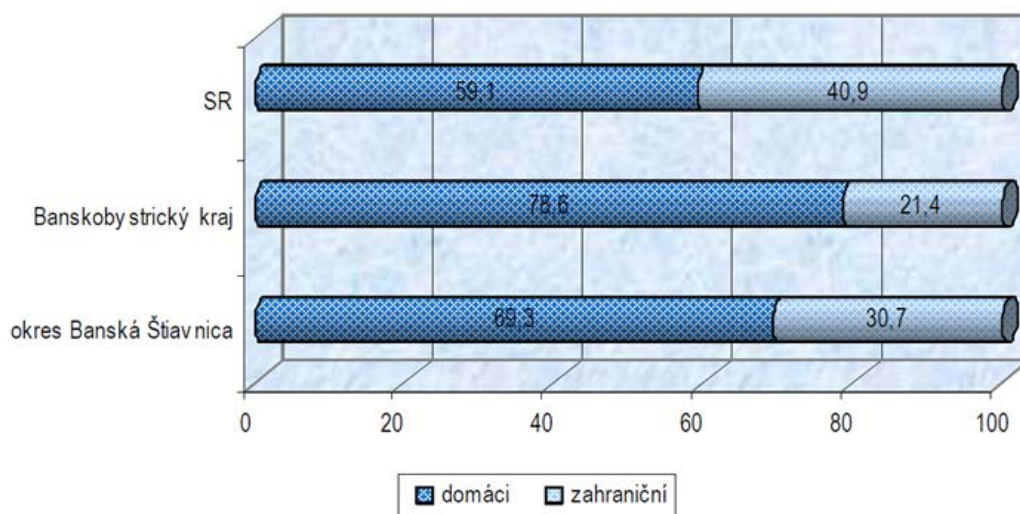
Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

Vývoj v poslednom období je vo všetkých ukazovateľoch priaznivý, každoročne bol zaznamenaný nárast počtu domácich a zahraničných turistov a aj ich prenocovaní.

V Banskej Štiavnici sa ubytuje väčšina v z celkového počtu, nakoľko je najpríťažlivejšou a najviac navštevovanejšou lokalitou v rámci okresu, ponúka najviac možností ubytovania a ďalších služieb, ale celkovo sa v nej turisti zdržia kratšie, ako v niektorých iných lokalitách okresu. V celoročnom priemere v meste Banská Štiavnica prevažujú pracovné cesty, v lete a v mimosezónne kratšie poznávacie pobyty a návšteva podujatí v rámci Štiavnického kultúrneho leta.

Podiel domácich turistov v okrese je v súčasnosti vyšší ako zahraničných (69 : 31 %). Tento vzájomný podiel sa skôr približuje k rozloženiu domácich a zahraničných turistov v celej SR, ako v Banskobystrickom kraji, v ktorom výraznejšie prevládajú domáci turisti. Názorne to vidieť na nasledujúcom grafe.

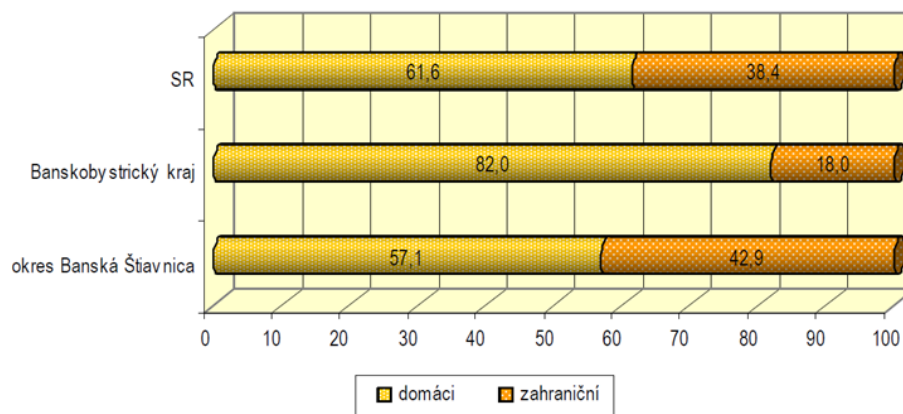
Graf 3: Podiel domácich a zahraničných turistov v roku 2013

Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

Podiel prenocovaní domácich turistov v okrese Banská Štiavnica je tiež vyšší ako zahraničných (57 : 43 %), pretože podiel domácich turistov v porovnaní s celoslovenským priemerom a priemerom za Banskobystrický kraj je najnižší a podiel zahraničných turistov najvyšší, tzn. že v okrese Banská Štiavnica sa zahraniční turisti zdržia dlhšie ako je priemer za Slovensko.

Graf 4: Podiel prenocovaní domácich a zahraničných turistov v roku 2013

Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

Kapacita ubytovacích zariadení a ich vyt'azenosť

Podľa oficiálnej štatistiky, v súčasnej ponuke ubytovacích zariadení v okrese Banská Štiavnica je k dispozícii 1 064 lôžok v 35 ubytovacích zariadeniach. Z celkového počtu lôžok je 70% lôžok v meste Banská Štiavnica v 23 zariadeniach.

V roku 1998 evidovala štatistika 9 ubytovacích zariadení s celkovým počtom 321 lôžok. V roku 2006 bolo najviac lôžok v turistických ubytovniach, postupne sa štruktúra ubytovacej kapacity menila a v roku 2012 s výraznou prevahou bolo najviac lôžok v penziónoch.

Tabuľka 7: Kapacity ubytovacích zariadení v okrese Banská Štiavnica

Ubytovacie zariadenia	2006		2008		2011		2012	
	Zariad.	Lôžko	Zariad.	Lôžko	Zariad.	Lôžko	Zariad.	Lôžko
Hotely	3	152	3	187	3	154	3	187
Penzióny	11	222	17	434	8	159	16	445
Turistické ubytovne	5	287	4	229	5	340	4	228
Ubytovanie v súkromí	2	14	4	35	4	33	6	60
Ostatné	6	133	8	154	9	236	6	144
Ubytovacie zariadenia spolu	27	808	36	1 039	29	922	35	1 064

Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

Okres Banská Štiavnica sa podieľa na celkovom počte lôžok v Banskobystrickom kraji 5,7 % a na počte lôžok v celej SR 0,72%. Rozdielna je štruktúra lôžok v jednotlivých typoch ubytovacích zariadení v Banskej Štiavnici v porovnaní s Banskobystrickým krajom a SR, kým v SR a Banskobystrickom kraji je porovnateľná štruktúra lôžok, v okrese Banská Štiavnica sú v prevahe lôžka v penziónoch. Je to predovšetkým preto, že v centre mesta nie sú priestorové možnosti na vybudovanie hotelových zariadení, pretože historické objekty sú rozlohou menšie, nepostačujúce potrebám a službám, ktoré majú hotely poskytovať. I keď penzióny celkovo poskytujú menej služieb ako hotely, kvalitou izieb a stravovacími službami sú s nimi porovnateľné, v niektorých prípadoch vybavenosťou a zariadením izieb osobitejšie, čím môžu byť pre klienta atraktívnejšie.

Domáci turisti uprednostňujú ubytovanie v penziónoch, zahraniční turisti v hoteloch, ako to vidieť z nasledujúcej tabuľky. Viaceré penzióny v okrese však nie sú označené počtom hviezdíčiek v zmysle Vyhlášky MH SR 477/2008 Z.z., ktorou sa ustanovujú klasifikačné znaky na ubytovacie zariadenia pri ich zaradovaní do kategórií a tried a zahraniční turisti tak nevedia odhadnúť kvalitu zariadenia a aj preto sa ubytujú v hoteli.

Tabuľka 8: Štruktúra využitia ubytovacích zariadení v roku 2012 v okrese Banská Štiavnica

Ubytovacie zariadenia	Počet turistov			Počet prenocovaní		
	Spolu	Domáci	Zahranční	Spolu	Domáci	Zahranční
Hotely	6 502	3 666	2 836	16 015	5 835	10 180
Penzióny	10 307	8 017	2 290	17 685	13 652	4 033
Turistické ubytovne	790	78	712	5 017	128	4 889
Ubytovanie v súkromí	144	139	5	424	389	35
Ostatné	1 298	1 298	0	5 487	5 487	0
Ubytovacie zariadenia spolu	19 041	13 198	5 843	44 628	25 491	19 137

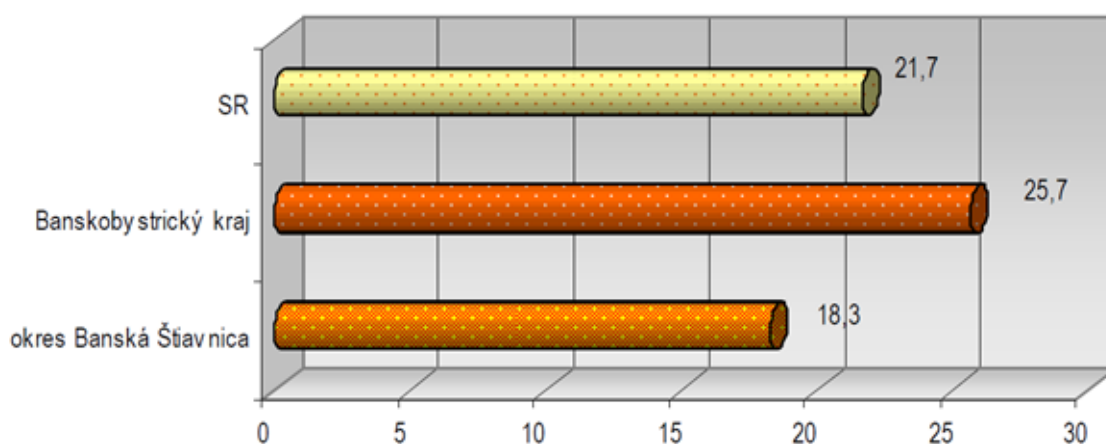
Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

V roku 2012 dosiahla celoročná vyťaženosť lôžok v ubytovacích zariadeniach v okrese Banská Štiavnica (18,3%). Z ubytovacích zariadení bola najvyššia vyťaženosť v turistických ubytovniach (32,7%) a v hoteloch (26,8%). Najnižšia vyťaženosť bola v ubytovacích súkromných zariadeniach (4%) a v turistických ubytovniach (12,3%). V penziónoch bola vyťaženosť 15,6% a v samotnom meste 15,1%. Práve v penziónoch prevažuje ponuka nad dopytom a pre čas klientely, ktorá chodí do Banskej Štiavnice, sú penzióny v meste drahé a vyhľadáva iné ubytovanie.

Nárastu počtu ubytovacích zariadení a lôžkovej kapacity nezodpovedá rast klientely, čoho dôsledkom je pokles celkovej vyťažnosti lôžkovej kapacity z 30,4% v roku 2006 na 18,3% v roku 2013. Výraznejšie poklesla vyťaženosť penziónov z 31,2% na 15,6%, ako hotelov z 34,2% na 26,8%. Viaceré penzióny v okrese sú využívané predovšetkým v letnej sezóne, ktorá je relatívne krátka (júl – september), v zime a mimo sezóny je ich vyťaženosť veľmi nízka.

Z vyššie uvedených ukazovateľov vyplýva, že vývoj vyťažnosti ubytovacích zariadení v okrese Banská Štiavnica v poslednom období je nepriaznivý, čo vykazuje aj porovnanie vyťažnosti ubytovacích kapacít v okrese s priemerom za Slovensko a priemerom za Banskobystrický kraj.

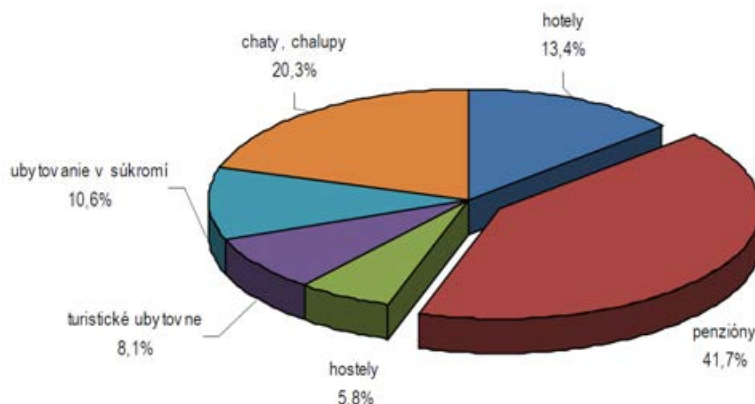
Graf 5: Porovnanie využitia lôžkovej kapacity v roku 2013 v %

Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie

V štruktúre ubytovacej kapacity sú v súčasnosti najzastúpenejšie penzióny, potom chaty a chalupy a na treťom mieste sú hotely. V porovnaní s oficiálnou štatistikou sú vyšším podielom zastúpené penzióny a ostatné ubytovacie zariadenia ako ubytovanie v súkromí, chaty a chalupy a nižším podielom sú hotely.

Graf 6: Porovnanie využitia ubytovacích kapacít

Zdroj: Štatistický úrad SR, pracovisko ŠÚ SR v Banskej Bystrici, vlastné spracovanie, vlastný prieskum

5.4.1 Charakteristika dopytu po turizme v okrese Banská Štiavnica

Sezónnosť

Hlavné charakteristiky sezónnosti v ubytovacích zariadeniach v okrese Banská Štiavnica sú:

- najviac turistov prichádza v hlavnej sezóne, ktorá trvá prevažne od mája do septembra, ale najsilnejšie mesiace sú júl až september,
- v hoteloch, ktoré sa profilujú ako biznis hotely, pri celkovom nižšom využití lôžkovej kapacity, je len malý rozdiel medzi letnou a zimnou sezónou,
- v zimnej sezóne a mimo sezóny sú ubytovacie kapacity využité predovšetkým cez víkend, prípadne predĺžený víkend,
- zima a mimosezóna je výhodná pre zariadenia s konferenčnými možnosťami.

Zloženie klientely

Hlavné charakteristické črty klientely v okrese Banská Štiavnica sú:

- stúpajúci trend návštevnosti medzi rokmi 2007 – 2008,
- celoročne je prevaha domácej klientely, podiel domácej a zahraničnej klientely závisí od kategórie zariadenia, v hoteloch je vyšší podiel zahraničnej klientely,
- rozhodujúce vysielacie krajiny sú Slovensko, Rakúsko (prevažne seniori), Maďarsko, Rusko a Česko. V menších počtoch aj iné krajiny ako Francúzsko, Nemecko, Poľsko,
- v letnej sezóne prichádzajú predovšetkým dvojice, rodiny s deťmi, školské skupiny, partie, deti do táborov, študenti,
- zimná sezóna a mimosezóna je pre firemnú klientelu zo Slovenska, pracovné cesty jednotlivcov, v niektorých zariadeniach študenti, školské akcie, rodiny s deťmi v prípade konkrétnych akcií (Svätý Anton).

Sociálny status

Z hľadiska sociálneho statusu sú charakteristiky klientely v okrese Banská Štiavnica nasledovné:

- medzi domácimi turistami prevažujú stredné a nižšie stredné statusové skupiny, v letnom období aj nižšie statusové skupiny,
- najvyšší podiel zahraničnej klientely tvoria stredné a nižšie stredné statusové skupiny, solventnejšie vyššie stredné statusové skupiny nenachádzajú dostatočne širokú ponuku služieb. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že celé Slovensko je prezentované ako lacná destinácia a ani marketing nie je orientovaný na vyššie sociálne skupiny,
- v letnom období sú to študenti zo Slovenska aj zo zahraničia, rodiny s deťmi.

Pobyty z hľadiska dĺžky

Základné charakteristiky z hľadiska dĺžky pobytu v okrese Banská Štiavnica sú:

- v lete prevažujú turisti s 1 – 3 prenocovaniami, dlhodobé pobyty sú skôr výnimkou,

- v zime a mimosezónne je priemer 1 – 2 prenocovania,
- celkový priemerný počet prenocovaní je 2,3 celoročne, u domácich 1,9 prenocovaní, u zahraničných 3,3 prenocovaní. Na vyššej priemernej dĺžke pobytu zahraničných turistov sa podieľajú predovšetkým pobyty seniorov z Rakúska,
- priemerná doba prenocovania v rámci Slovenska sa skraca a podobne je to aj v okrese Banská Štiavnica, pre ktorý sú typické kratšie pobyty.

Spôsob rezervácie

Požiadavky klientov z hľadiska spôsobu rezervácie v Banskej Štiavnici sú nasledovné:

- prevažujú rezervácie cez internet a to dvomi spôsobmi, prvým je priama rezervácia cez internet, druhým je vyhľadanie zariadenia na internete a rezervácia telefonicky, v menšom percente prípadov cez cestovnú kanceláriu,
- podiel rezervácií cez cestovné kancelárie dlhodobo klesá,
- organizované firemné pobyty si zabezpečujú klienti prevažne priamo,
- opakovaná klientela si rezervuje pobyt priamo cez ubytovacie zariadenie,
- časť klientely prichádza náhodne do zariadenia – vyberá a rezervuje si zariadenie priamo na mieste.

Rozhodujúci prvok pri výbere ubytovacieho zariadenia

Pri výbere ubytovacieho zariadenia sú pre klientelu v Banskej Štiavnici dôležité predovšetkým nasledujúce faktory:

- cena ubytovacieho zariadenia,
- príjemná domácka atmosféra, pohostinnosť,
- ubytovanie v meste Banská Štiavnica – výhodou je tiché prostredie v centre,
- parkovanie priamo pri ubytovacom zariadení.

Pomaly pribúdajú klienti, pre ktorých je dôležitá „štýlovosť“ zariadenia v historických objektoch.

Spôsob dopravy

Z hľadiska dopravy prichádza klientela do Banskej Štiavnice prevažne autom, organizované pobyty autobusom, turisti mladšej vekovej kategórie využívajú najmä vlak a autobus.

Hlavná motivácia návštevy

Hlavnou motiváciou návštevy Banskej Štiavnice a okolia je predovšetkým:

- veľmi rôznorodá ponuka na relatívne malej ploche,
- pre zahraničie relatívne lacný pobyt,
- koncentrácia kultúrno-historických pamiatok, pamiatky UNESCO, banské pamiatky – unikátny vodohospodársky systém, atraktívne prírodné prostredie, zalesnená krajina a množstvo vodných plôch, náboženský a pútnický turizmus.

Záujem návštevníkov Banskej Štiavnice je zameraný podľa sezóny:

Letná sezóna – návšteva a poznávanie kultúrno-historických, banských a cirkevných pamiatok, pobyt v prírodnom prostredí pri vodných plochách (tajchoch), návšteva kultúrnych a zábavných podujatí, rôznych akcií počas Štiavnického kultúrneho leta, pešia turistika, cykloturistika, prechádzky a pobyt v lesnom prostredí.

Zimná sezóna – pracovné cesty, firemné akcie, konferencie, seniori – oddych, poznávacie kultúry a histórie.

5.4.2 Prieskum spokojnosti účastníkov kultúrneho turizmu v Banskej Štiavnici

Prieskum spokojnosti účastníkov kultúrneho turizmu sa uskutočnil v Banskej Štiavnici v troch etapách, v 14 dňovom odstupe a to 20. júla, 3. augusta a 17. augusta. Spolu bolo uskutočnených 118 štandardizovaných rozhovorov na základe vopred dohodnutej metodiky so zadávateľom a výsledky prieskumu sú nižšie prezentované. Rozhovory boli uskutočnené na frekventovanejších miestach v centre Banskej Štiavnice,

kde bolo možné stretnúť návštevníkov a turistov – na Trojičnom námestí, na Starom zámku, Banskom múzeu v prírode, pred Kammerhofom, na Novom zámku.

Respondenti boli vyberaní náhodným výberom, jediným kritériom bola návšteva Banskej Štiavnice za účelom kultúrneho turizmu. Mnohí návštevníci prišli len na 3 – 4 hodiny a tak najväčším problémom pri výbere respondentov bolo nájsť vhodných návštevníkov, ktorí by v Banskej Štiavnici strávili dlhší čas a mohli posúdiť kvalitu jednotlivých druhov služieb. Pri komplikovanom hľadaní a výbere respondentov sme nadobudli pocit, že v Banskej Štiavnici je veľa návštevníkov, ktorí prichádzajú na pár hodín. S týmto potenciálom návštevníkov treba pracovať a uvažovať, ako ich pritiahnúť na dlhšie a čo im ponúknuť, aby si svoj pobyt v meste predĺžili.

Z celkového počtu vybraných respondentov, ktorí sa zdržali v Banskej Štiavnici kratší alebo dlhší čas bolo 73% návštevníkov zo Slovenska, najviac z Bratislavy a Žiliny, 27% návštevníkov bolo zo zahraničia, najviac z ČR, z Talianska a z Holandska. Na otázky odpovedali aj návštevníci z Poľska, Nemecka a Švajčiarska.

Tabuľka 9: Demografická štruktúra respondentov z hľadiska veku

Vek	Podiel v %
18 – 30 rokov	21,3
31 – 40 rokov	29,8
41 – 50 rokov	26,1
51 – 60 rokov	9,5
60 rokov a viac	13,3

Zdroj: Vlastné vyhodnotenie z dotazníka

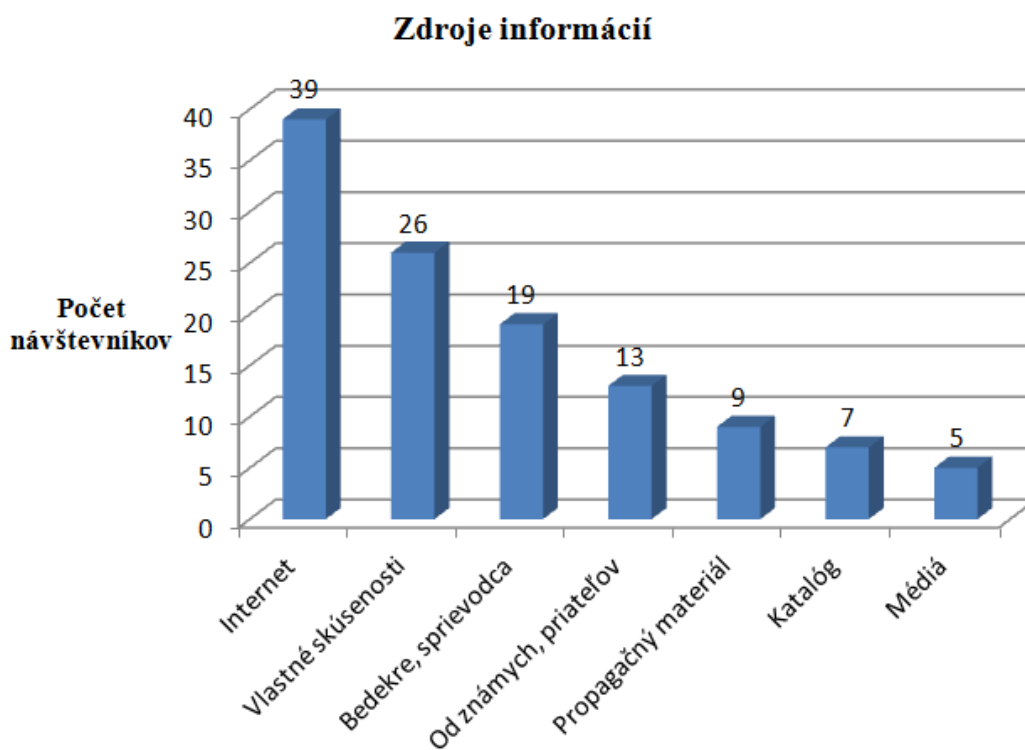
Najviac návštevníkov bolo vo vekovej kategórii 31 – 40 rokov a druhou najčastejšou bola veková skupina 41 – 50 rokov. Početnú skupinu tvorili aj ľudia v najstaršej vekovej kategórii nad 60 rokov.

Z hľadiska sociálneho postavenia bola najčastejšie kategória zamestnancov, ktorí pracujú duševne, druhou kategóriou boli ekonomicky neaktívne osoby a študenti. Väčšina respondentov prichádza do Banskej Štiavnice vo dvojici, s rodinou alebo ako skupina

priateľov. O niečo viac jednotlivcov prichádza na jednodňovú návštevu v porovnaní s dovolenkovým pobytom (36%).

Zo správania sa respondentov a využívání jednotlivých služieb a aj iných prieskumov, ktoré sme v Banskej Štiavnici v predchádzajúcom období uskutočnili, môžeme usudzovať, že do Banskej Štiavnici prichádza najčastejšie nižšia stredná trieda (58%), aj napriek zlepšujúcej sa ponuke služieb vyššia stredná trieda zatiaľ Banskú Štiavnicu neobjavila alebo nebola pre ňu vytvorená dostatočne lákavá ponuka. Na otázku, či mali respondenti dostatok prístupných informácií o Banskej Štiavnici a z akých zdrojov ich čerpali boli výsledky nasledovné:

Graf 7: Zdroje informácií o Banskej Štiavnici

Zdroj: Vlastné vyhodnotenie z dotazníka

Najviac respondentov (39 respondentov) čerpalo informácie o Banskej Štiavnici z internetu, druhý najväčší informačný zdroj boli skúsenosti z predchádzajúcich návštev (26 respondentov). Zo zahraničných návštevníkov sa viacerí vyjadrili, že ich zdrojom

informácií boli sprievodcovia celoslovenského charakteru a aj bedekre o Slovensku (19 respondentov). Ostatné spôsoby získavania informácií boli menej časté. Takmer všetci respondenti sa vyjadrili, že informácie boli pre nich dostupné a zrozumiteľné. Od známych a priateľov vedelo 13 respondentov o Banskej Štiavnici, 9 respondentov z propagačných materiálov, z katalógov a prospektov sa informovalo 7 respondentov a 5 respondentov prišlo do Banskej Štiavnice na základe médií.

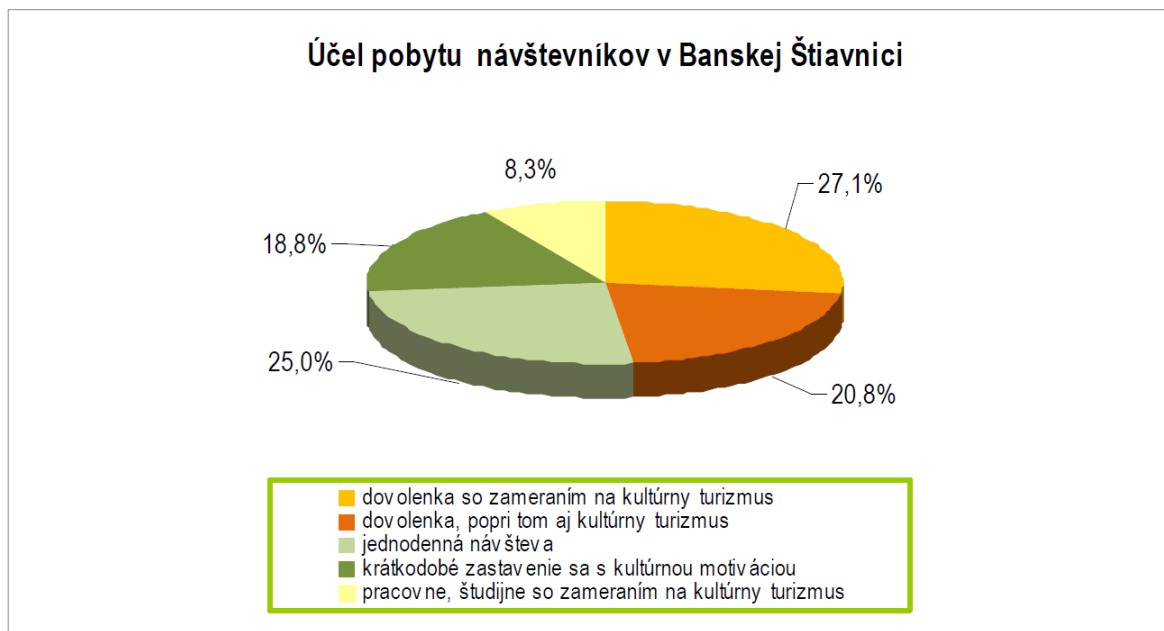
Účel pobytu v Banskej Štiavnici

Najčastejším účelom pobytu bola dovolenka zameraná na kultúrny turizmus (27,1 %). Medzi nimi sa vyskytujú návštevníci, ktorí chodia opakovane do Banskej Štiavnice, pretože k nej majú citovú väzbu, majú tam korene, sú „štangasti“, ktorí si Banskú Štiavnicu pravidelne užívajú a prichádzajú sa pozrieť, čo nové sa tam udialo, ktoré ďalšie pamiatky sa zrekonštruovali a pod. Toto zaujímavé zistenie napovedá, že v Banskej Štiavnici je možné budovať lojálnu klientelu, ktorej sa v meste páči, má k nemu väzby a chcú sa tam opakovane vracieť.

Druhým najčastejším účelom bola jednodňová návšteva Banskej Štiavnice s kultúrnou motiváciou (20,8%). Až štvrtina návštevníkov (25%) v Banskej Štiavnici neprenocovala ani jednu noc. Boli na jednodňovej alebo krátkodobej návšteve, prípadne na okružnej ceste po Slovensku.

Vo viacerých prípadoch išlo o krátky pobyt s dvomi až tromi prenocovaniami (18,8 %), prevažná väčšina z tých, ktorí trávili dovolenku zameranú na kultúrny turizmus, nebola ubytovaná v Banskej Štiavnici, ale skôr v okolí – v Hodruši – Hámroch, v Štiavnických Baniach, na Počúvadle, vo Vyhniach a pod. a do Banskej Štiavnice dochádzali. Ako dôvod uvádzali pridrahé ubytovanie v meste, prišli kempovať, chcú stráviť dovolenku v prírode a pod. Z tých, čo bývali priamo v Banskej Štiavnici, využívali ubytovanie v súkromí, ktoré je lacnejšie ako ubytovanie v penziónoch alebo hoteloch a tiež ubytovanie u známych. Rozloženie jednotlivých účelov pobytu možno vidieť v nasledujúcom grafe.

Graf 8: Účel pobytu návštevníkov v Banskej Štiavnici

Zdroj: Vlastné vyhodnotenie z dotazníka

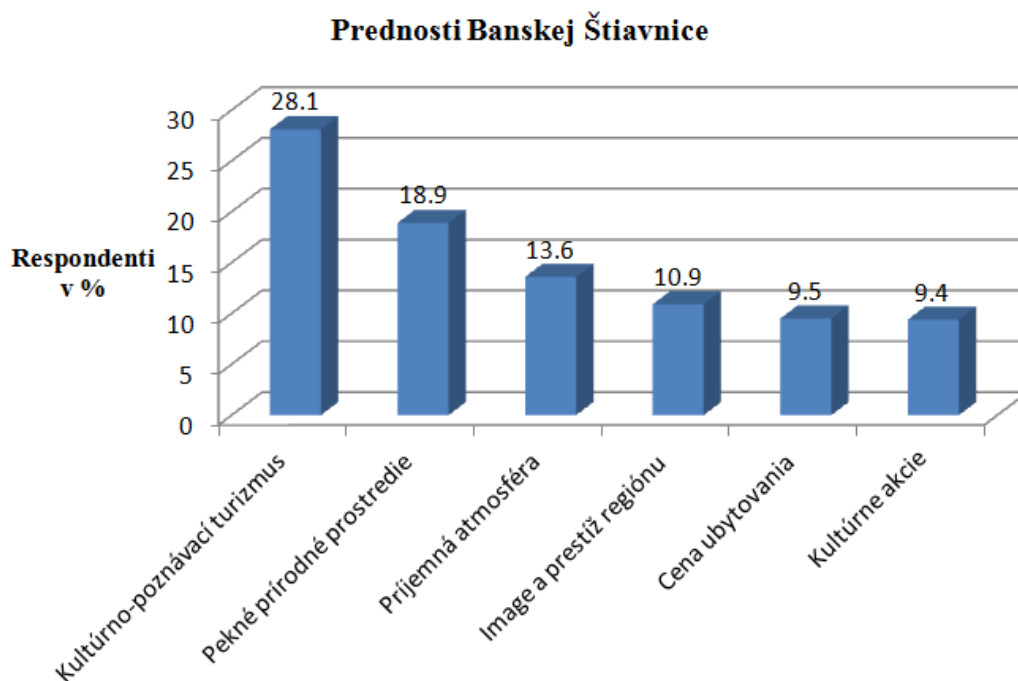
Prednosti Banskej Štiavnice z pohľadu respondentov

Respondenti vyjadrovali svoj názor na prednosti Banskej Štiavnice, v čom je podľa nich prítlačivá, čím ich aj ostatných turistov priťahuje. Z hodnotení respondentov, ako uvádzame v nasledujúcom grafe, vyplynulo, že najväčšou prednosťou sú dobré podmienky pre kultúrne poznávací turizmus, návšteva kultúrno – historických pamiatok (28,1%), na druhom mieste je pekná prírodná scenéria a prostredie (18,9%) a ďalej je príjemná atmosféra historického mesta (13,6%), dobrý image a prestíž regiónu (10,9%). Menej významná prednosť je podľa návštevníkov kvalitné ubytovanie (9,6%). Pre viacerých je rozhodujúca aj cena ubytovania (9,5%), najmä pokiaľ ide o hotely a penzióny, prijateľnejšie ceny má podľa ich názoru ubytovanie v súkromí. Menší význam pre hodnotenie predností Banskej Štiavnice má podľa časti respondentov aj široká ponuka rôznorodých kultúrnych akcií v letnom období (9,4%).

Hypotéza č. 3

Túto hypotézu v celom rozsahu potvrdzujeme, nakoľko z dotazníkového prieskumu je evidentné, že väčšina návštevníkov navštívila Banskú Štiavnicu práve pre jej historickú hodnotu. Banská Štiavnica je populárna nielen z historického hľadiska, ale aj možnosťou návštevy jednotlivých pamiatok a využívania služieb fundovaných sprievodcov, ktorí pútavo rozprávajú o histórii mesta, ako aj vstupy do historických častí je pre mnohých neopakovateľným zážitkom.

Graf 9: Prednosti Banskej Štiavnice z pohľadu návštevníkov

Zdroj: Vlastné vyhodnotenie z dotazníka

5.4.3 Hodnotenie a celková úroveň služieb v Banskej Štiavnici

Na otázku, ako hodnotia respondenti celkovú úroveň a kvalitu služieb v lokalite (spokojnosť so službami) mali možnosť odpovedať v dvanástich nasledovných službách:

1. ubytovanie,

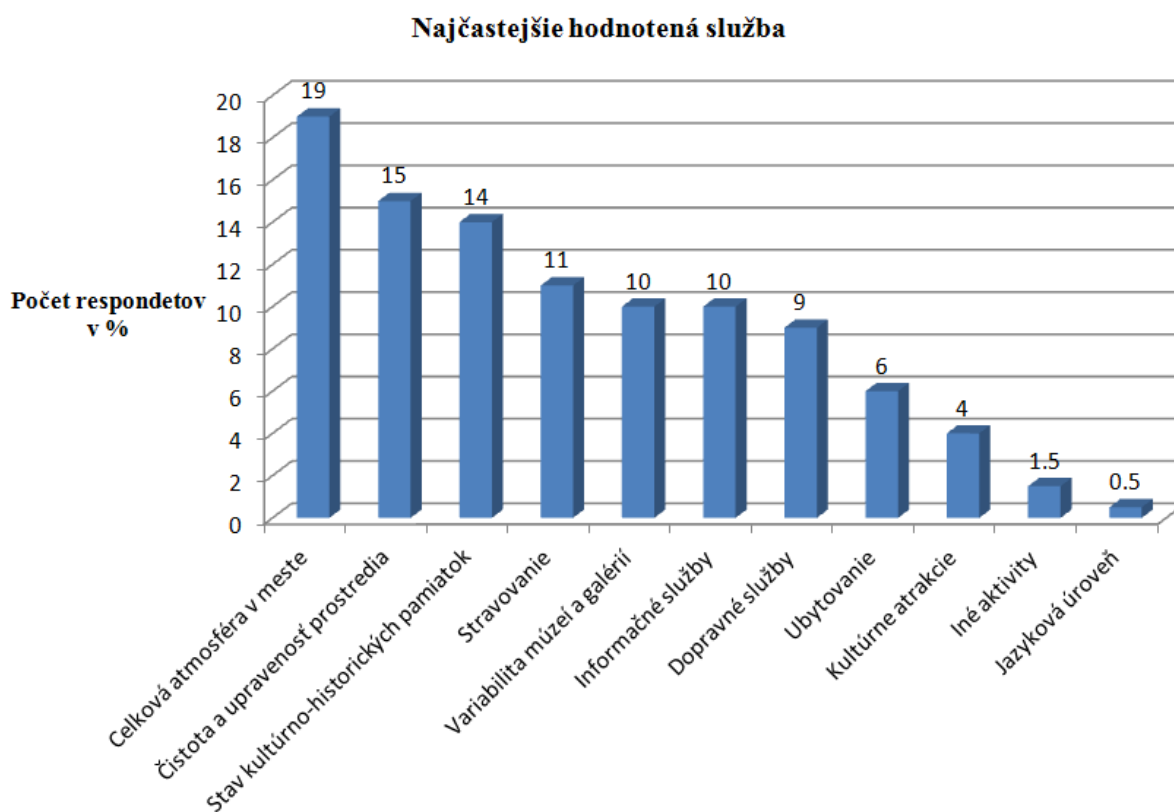
2. stravovanie,
3. celková atmosféra v meste,
4. služby múzeí, galérií,
5. ponuka kultúrno – spoločenských služieb a akcií,
6. celkový stav kultúrno – historických pamiatok,
7. informačné služby v meste,
8. obchody v meste,
9. dopravné služby,
10. čistota a upravenosť prostredia,
11. možnosť dohovoriť sa,
12. možnosti na rôzne aktivity.

Návštevníci hodnotili len tie služby, ktoré počas svojho pobytu v lokalite využívali a s ktorými mali osobnú skúsenosť. Škálu služieb bodovali od 1 po 4, kde jednotlivé body vyjadrovali nasledovnú spokojnosť – 1 (výborná), 2 (dobrá), 3 (priemerná), 4 (nízka). Celkove ohodnotili jednotlivé služby 267 krát a výsledné skóre služieb dostalo známku 1,8 – čo je dobré. Ak však berieme do úvahy aj tú skutočnosť, že respondenti pri rozhovoroch bývajú obvykle menej kritickí, ako je v prípade, keď hodnotia služby bez účasti anketára. Potvrďuje nám to aj fakt, že štvorka v hodnotení, teda nízka úroveň služieb, sa objavovala len výnimočne, výsledná hodnota skôr zodpovedá priemeru ako dobrému hodnoteniu služieb. Hodnotenie jednotlivých druhov služieb však bolo rôzne, ako si to rozoberieme nižšie a dosahovalo značné odchýlky od priemeru a aj tie najlepšie služby neboli bezvýhradne hodnotené najlepšie od všetkých respondentov.

Najčastejšie hodnotenou službou boli celková atmosféra v meste (19%) a čistota a upravenosť prostredia (15%), čo je pochopiteľné, s oboma službami sa stretne a všima si každý návštevník, ktorý prichádza do lokality. Prirodzené je tiež, že často hodnotenou

službou bol celkový stav kultúrno – historických pamiatok v meste (14%). Vysoký počet hodnotení od návštevníkov mali ešte stravovanie (11%), služby múzeí a galérií (10%), informačné služby (10%) a dopravné služby (9%). Menšiu početnosť hodnotenia malo ubytovanie (6%), ponuka rôznych kultúrnych atrakcií (4%) a iné aktivity (1,5%). Najmenej často bola hodnotená možnosť dohovoriť sa (jazyková úroveň), pretože ju hodnotili len zahraniční návštevníci (0,5%). Výsledok hodnotenia je znázornený na nasledujúcom grafe. Služby sú zoradené od najlepšie hodnotených po najhoršie.

Graf 10: Najčastejšie hodnotená služba v Banskej Štiavnici

Zdroj: Vlastné vyhodnotenie z dotazníka

Výsledok vyhodnotenia služieb možno rozdeliť do troch kategórií:

Hodnotenú služby		
Najlepšie	Priemerne	Najnižšie
- informačné služby v meste, vrátane služieb TIK-u - možnosti na rôzne aktivity - celková atmosféra v meste	- prostredie (čistota a upravenosť) - ubytovanie - ponuka kultúrno-spoločenských služieb a akcií - služby múzeí, galérií - stravovanie	- dopravné služby (vrátane parkovania) - celkový stav kultúrno-histor.pamiatok

Zdroj: Vlastné vyhodnotenie z dotazníka

5.4.4 Analýza hodnotenia jednotlivých druhov služieb

Najlepšie hodnotené služby

Najlepšie hodnotené služby boli informačné služby (28,5%). V rámci nich návštevníci hodnotili služby turistickej informačnej kancelárie a aj informačné a orientačné služby v meste. Najpozitívnejšie hodnotenie dosiahli služby turistickej kancelárie a to predovšetkým ochota a ústretovosť personálu. Vysoko hodnotili personál, ktorý vie odpovedať na všetky otázky, pomáha návštevníkom sa zorientovať v meste a poradiť, čo sa oplatí v meste a okolí vidieť. Kritickejší boli respondenti k ponuke propagačného materiálu o Banskej Štiavnici a okolí v turistickej informačnej kancelárii. Uvádzajú, že k dispozícii je len mapa, chýbajú návrhy rôznych trás po kultúrnych pamiatkach, absentuje aj konkrétna mapa cyklotrás, ich správne označenie, o osobitostiach okolia sa návštevník z prospektov nedozvie, lebo ich v ponuke nenájdete. Chýba aj prospekt o svetovom unikáte – tajchoch a ich využití v minulosti v baníctve.

Druhé najlepšie hodnotenie dosiahla ponuka možností na rôzne aktivity (16%). Hoci sme sa zamerali na návštevníkov kultúrneho turizmu, je zaujímavé a dôležité zistenie,

ktoré treba ďalej marketingovo spracovať, že pre týchto návštevníkov sú zaujímavé aj iné aktivity. Táto rôznorodosť a zaujímavosť Banskej Štiavnice, spojenie histórie a kultúrnych pamiatok s bohatou ponukou iných aktivít však zatiaľ nie je v ponuke marketingovo dostatočne spracovaná.

Celkovo tretie najlepšie hodnotenie dosiahla celková atmosféra v meste (14%). Bola tiež najviac hodnotená, pretože pocitovo ju vníma každý, kto príde do mesta. Celkovú atmosféru v meste hodnotili respondenti veľmi ochotne a živo. Z ich reakcií sa dalo pozorovať, že ju vnímajú veľmi citlivo a všímajú si ju. Niektorí návštevníci sa netajili nadšením z Banskej Štiavnice: *...výborné, príjemné prostredie, sústredenie zaujímavých ľudí, vytvára to akúsi osobitnú, duchovnú atmosféru, z pamiatok dýcha historická atmosféra, na malom priestore je toho veľmi veľa, čo sa dá obdivovať, žiadne mesto na Slovensku nemá takú osobitú atmosféru, zo Štiavnice dýcha výnimočnosť*²⁹.

Kritické výhrady, čo znížilo veľmi dobre hodnotenú atmosféru v meste, mali návštevníci k parkovaniu, jazdeniu áut na Trojičnom námestí a k dopravným službám (12%). Je to rušivý element, ktorý vplýva na atmosféru v meste, nie je to bezpečné, ruch áut vadí návštevníkom pri obdivovaní kultúrno – historických pamiatok. Vyskytli sa aj názory, že *v meste je život iba cez deň a večer je všetko spavé a nič sa nedeje*³⁰.

Priemerne hodnotené služby

Z priemerne hodnotených služieb sa v popredí ocitla čistota a upravenosť prostredia. Vcelku ju hodnotili návštevníci pozitívne, čo sa týka centra mesta, priestory v meste sú pekne udržiavané a dobre upravené, čisté. Neplatí to pre okrajové časti mesta, ktoré sú menej udržiavané, vidieť neupravené časti a nepokosenú trávu. Táto skutočnosť znížila celkové hodnotenie čistoty a upravenosti prostredia v Banskej Štiavnici(10%).

Na ďalšom mieste medzi priemerne hodnotenými službami bolo ubytovanie (7%). Samotné ubytovanie je v meste kvalitné, ale návštevníci ho vnímajú ako drahé v porovnaní

²⁹ Vyňaté z Dotazníka

³⁰ Vyňaté z dotazníka

s obdobnými mestami na Slovensku. Preto sa často a radšej ubytujú v okolí alebo na súkromných zariadeniach, kde je cena ubytovania priaznivejšia.

Zdá sa, že v súčasnosti je v Banskej Štiavnici problém medzi dopytom a ponukou ubytovacích zariadení. Je dobré, že je v meste kvalitná ponuka ubytovania, čo vytvára dobrý predpoklad, aby sa dotiahla kvalitná klientela strednej, prípadne aj vyššej strednej triedy a taktiež veľmi zaujímavá firemná klientela.

V ponuke kultúrno – spoločenských služieb a akcií chýba najmä viac informovanosti o plánovaných, resp. prebiehajúcich akciách.

Ponuka služieb múzeí a galérií patrí k menej pozitívne hodnoteným službám (6%). Na jednej strane návštevníci oceňujú, že v meste je veľa múzeí, na druhej strane, že nie sú v najlepšom stave (napr. Mineralogické múzeum), akoby sa v niektorých múzeách zastavil čas a nič nové sa tam neudialo. Návštevníci boli kritickí k otváracím hodinám v sezóne, hodinovým vstupom, čo nie všetkým návštevníkom vyhovuje, niektorí si radšej pozrú expozíciu sami a bez výkladu a značne kritickí boli k sprievodcom a ich výkladu.

Stravovanie v meste bolo hodnotené rôzne. *Je dobré, že je široká ponuka, rôzne cenové úrovne a dá sa vybrať, ale kvalita je priemerná, je veľa pizzerií na úkor reštaurácií s miestnymi či regionálnymi špecialitami*³¹. V reštauráciách je málo pestrá ponuka jedál, viac – menej všade rovnaká, bez nápaditosti až na výnimky (reštaurácia Erb, ktorá je vyššej cenovej úrovne). Celkovo z hodnotení vyšlo hodnotenie reštaurácií horšie ako kaviarní. Kaviarne majú podľa návštevníkov oveľa lepšiu atmosféru, sú osobité, nápadité a príjemné (5,5%).

Najnižšie hodnotené služby

S dopravnými službami vrátane parkovania vyjadrilo len 0,7 % respondentov spokojnosť. Negatívne bola hodnotená aj doprava v meste. Niektorí respondenti vyjadrili názor, že treba riešiť dopravu v meste a vylúčiť autá z centra mesta. Vyskytol sa aj názor na dobré ceny za parkovné v meste v porovnaní s ostatnými mestami na Slovensku.

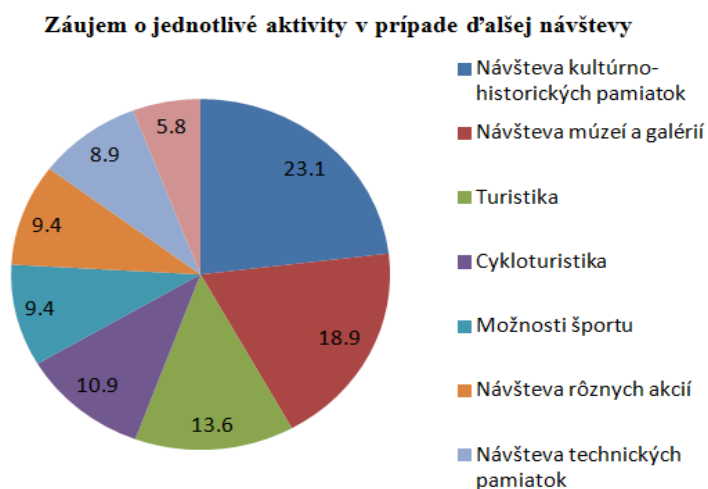
³¹ Vyňaté z dotazníka

Úplne najhoršie bol hodnotený celkový stav kultúrno – historických pamiatok (0,3%). Kritický názor k stavu pamiatok je ovplyvnený aj tým, že väčšina návštevníkov prichádza práve za pamiatkami a hodnotil ich vysoký počet návštevníkov. Napriek tomu, že v Štiavnicí sa urobil veľký pokrok v ich obnove, viacerí návštevníci, ktorí predchádzajúci stav nepoznali, nevedia tento progres v obnove posúdiť a preto sú k pamiatkam viac kritickí. Naopak tí, ktorí Banskú Štiavnicu poznajú aj z predchádzajúceho obdobia oceňovali, čo všetko sa zachránilo a ako z ruín vznikli krásne historické budovy, napriek tomu je tu priestor na ďalšiu obnovu.

Záujem o jednotlivé aktivity v prípade ďalšej návštevy

Z celkového počtu respondentov až 85% sa vyjadrilo, že v budúcnosti sa ešte do Banskej Štiavnice vráti. Iba 15% odpovedalo na túto otázku negatívne – nepríde, alebo ešte neboli rozhodnutí. Pri ďalšej návšteve by mali opätovne najväčší záujem o kultúrno – historické pamiatky (23,1 %), návštevu múzeí a galérií (18,9 %), turistiku (13,6 %) a cykloturistiku (10,9 %). O niečo menší záujem majú o možnosti športu (9,4 %), návštevu rôznych akcií (9,4 %) a návštevu technických pamiatok (8,9 %). Najmenší záujem prejavovali o kúpanie (5,8 %). Ilustratívne to vidieť na nasledujúcom grafe.

Graf 11: Záujem o jednotlivé aktivity v prípade ďalšej návštevy

Zdroj: Internet, vlastný prieskum

5.5 SWOT analýza zahrňujúca výstupy analytickej časti

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - dobrá úroveň kaviarní - profesionálne fungujúci TIC - dostatok parkovacích miest všeobecne - občianske aktivity - postupné zlepšenie stavu pamiatok - kultúrne a historické dedičstvo - mnohostrannosť, pestrosť ponuky - symbióza mesta s krajinou, zakomponovanie mesta do krajiny - vysoký ľudský potenciál, okruh vzdelaných ľudí, ktorí majú silný vzťah k Štiavnici a vyvíjajú dobrovoľné aktivity k jej rozvoju 	<ul style="list-style-type: none"> - atmosféra v centre - chýbajúci kemping - štruktúra klientely - preprava turistov v rámci mesta - minimálny marketing - doprava cez mesto veľmi rušná - absencia informácií o návštevnosti - kvalita reštaurácií a absencie regionálnych a miestnych jedál - múzeá (sú zároveň aj silnou stránkou), ich slabinou je spôsob fungovania, nasmerovania, nepružnosť - málo využité tajchy pre turizmus - menej kvalifikovaný personál v službách všeobecne - silná sezónnosť, výrazne silnejšia ako pri destináciách kultúrneho turizmu - pohyb turistov koncentrovaný len na centrum
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - ďalší rozvoj občianskych aktivít - zlepšenie dopravnej dostupnosti pre mototuristov - trvale rastúci záujem o kultúrny a poznávací turizmus - nové trhy - oslovené na mieru šitou ponukou (Nemecko, Rakúsko, Česko, Maďarsko) 	<ul style="list-style-type: none"> - fixovanie mesta ako pasantskej destinácie - Štiavnica ako mesto seniorov a druhého bývania (chalupárenie), ak sa nerozvinie turizmus, služby alebo iná ekonomická aktivita vytvárajúca pracovné miesta

5.6 Návrhová časť

5.6.1 Stratégia rozvoja produktov kultúrneho cestovného ruchu

Banská Štiavnica je mesto so špecifickými, spoločenskými, hospodárskymi a geografickými podmienkami. Z hľadiska atraktivity má veľkú výhodu najmä vo svojej polohe, architektonického rázu a významnosti mnohých pamiatok, o ktorých sa môžeme dočítať v mnohých literárnych aj historických zdrojoch. Pre zachovanie rozvoja je potrebné zabezpečovať a starať sa o skvalitnenie kultúrneho dedičstva, ktoré má významnú úlohu pre podporu kultúrneho života a rozmach cestovného ruchu.

Skvalitnenie existujúcich produktov

Pre rozvoj produktov kultúrneho cestovného ruchu je potrebné skvalitniť už existujúce služby a prijať mnohé nové opatrenia týkajúce sa aj zaradenia nových produktov do ponuky. Banská Štiavnica má vysoký potenciál a je potrebné zaradiť ju medzi elitne navštevujúce historické mestá, vzhľadom na ešte stále neodkrytý a nevyužitý vlastný potenciál. Medzi existujúce produkty, ktorých skvalitnenie by znamenalo istú výhodu v ponuke ponúkaných služieb zaradíme najmä skvalitnenie ponuky múzeí, vylepšenie gastronomickej ponuky, skvalitnenie služieb a zdokonalenie turistických okruhov.

V rámci ponuky múzeí považujeme za nevyhnutné zmodernizovať aktuálne ponúkané expozície ako aj formy ich prezentácie. Sú zastaralé a mnohokrát nezaujímavé aj napriek tomu, že ich téma je atraktívna, ale nie vhodným spôsobom prezentovaná. Napríklad Galéria Jozefa Kollára ponúka expozíciu jeho diel, ako aj expozíciu Gwerka a stredovekých plastík. Návštevníci častokrát navštevujú túto galériu len vzhľadom na prebytok času, nie je to konkrétny cieľ cesty. Mnoho z nich tu napriek tomu strávi viac času, vzhľadom k tomu, že galéria je veľmi zaujímavá, len jej propagácia je v mnohých ohľadoch nedostatočná. Ďalším dôležitým aspektom je skvalitnenie priestorov. Je potrebné investovať nielen do interiérov, ale aj do exteriérov budov a stavieb, ktoré sú práve svojím vzhľadom častokrát lákadlom mnohých turistov. Banské múzeum v prírode je jedným z najnavštevovanejších najmä návštevníkmi z okolitých miest. Prístup k múzeu, ako aj jeho

značenie sú dostatočné, no vstup do múzea je na prvý pohľad úplne nejasný. Areál múzea pôsobí veľmi zanedbane a preto mnoho návštevníkov, najmä zo zahraničia, má veľké problémy sa sem dostať, respektíve sa tu zorientovať. Takáto investícia by sprehľadnila, uľahčila a v neposlednom rade skvalitnila ponuku tohto prírodného múzea, ktoré je pre mnohých veľmi atraktívne. Podobne by bolo vhodné zreštaurovať popisky pri jednotlivých častiach expozícií, ktoré sú značne poškodené. Vzhľadom k tomu, že mnoho z múzeí nachádzajúcich sa v Banskej Štiavnici a jej okolí je často alokovaných v zatrávnených oblastiach, považujeme za potrebné toto prostredie zvelaďovať, starať sa oň, kosiť, prípadne skrásliť ho výsadbou jednoročných kvetín, ktoré určite prídajú na atraktivite územia.

Služby sú vo všetkých mestách neoddeliteľnou súčasťou. Patria sem ubytovanie, stravovanie, kultúrne možnosti, ponuka obchodov a doprava. Majú vysoký podiel na rozvoji mesta, cestovného ruchu a spokojnosti návštevníkov. Mnohé z týchto služieb sú v Banskej Štiavnici zamerané priamo na turistov, ako napríklad predaj lístkov do galérií, expozícií, múzeí, ponuka zakúpenia si suvenírov, produktové balíčky. Práve v týchto častiach pozorujeme značné nedostatky, ktorých zmena by bola vítaná. Populárne banské múzeum v prírode má veľmi nízku ponuku suvenírov. Jej rozšírenie a z kvalitnenie by viedlo k zvýšeniu tržieb, vzhľadom na to, že spomienka na návštevu v podobe kamienka, magnetky alebo inej drobnosti by určite bola zaujímavým a vhodným darčekom pre každého. Mnoho návštevníkov by uvítalo aj ponuku rôznych produktových balíčkov typu kombinácie návštev viacerých múzeí, respektíve balíčka cesty po múzeách, kde za zvýhodnenú cenu môžu návštevníci navštíviť viac atrakcií medzi ktorými by našli svoje miesto nie len populárne expozície, ale aj návšteva a vstup do menej známych miestnych atrakcií. Vhodne sa nám javí aj rozšírenie sortimentu v ponúkaných expozíciách ako napr. v expozícií Nového Zámku, kde je ponuka dosť obmedzená a nenápaditá. Je potrebné nielen ukázať ponúkanú expozíciu, ale aj vytážiť z jej ponuky. Zaujímavé by boli rôzne lepoprelá s danou tematikou, spomienkové knižky či iné spomienkové predmety. Ako pozitívum hodnotíme poskytovanie zliav, najmä rodinných a skupinových, čo určite uvítajú mnohí návštevníci.

Ďalšou neodmysliteľnou súčasťou cestovného ruchu je jednoznačne ponuka gastronomických služieb. Je potrebné popracovať najmä na rozmanitosti jedál, rozšíriť ponuku regionálnych a miestnych jedál podľa tradičných receptov a spojiť ju s využitím potenciálu, ktorý ponúka toto prostredie a to rozšíriť ponuku aj o miestne špeciality, ako napríklad syrové korbáče, domáce parenice či oštiepky. Výrobky z dvora sa stávajú trendom, ktorý neustále posilňuje svoju pozíciu v oblasti cestovného ruchu a v Banskej Štiavnici vidíme potenciál na zaradenie spomínaných produktov do ponuky. V meste sa nachádza mnoho pizzérií, ktoré svojou ponukou nie vždy zodpovedajú klasickej talianskej vychýrenosti dobrého jedla. Považujeme za vhodné nahradiť ich, respektíve doplniť tradičnejšími reštauráciami s ponukou miestnych jedál. Za vhodné považujeme rôzne cenové úrovne týchto reštaurácií, oddelenie fajčiarskych a nefajčiarskych častí ako aj možnosti stravovania sa na terasách, ktoré ponúkajú nádherný výhľad na rôzne časti Banskej Štiavnice. Z najobľúbenejších reštaurácií spomenieme určite reštauráciu spojenú s penziónom Na kopci, ktorá je veľmi populárna najmä pre svoju polohu, čo vystihuje aj jej názov. Ponúka široký výhľad na veľkú časť Banskej Štiavnice, no najmä na jej historické dominanty. Z tohoto dôvodu je často navštevovaná. Ďalšou obľúbenou reštauráciou je pivovar spojený s reštauráciou - Erb, ktorá láka nielen vychýrenosťou kvality svojich jedál, ale najmä netradičnou ponukou – vareným pivom. Návštevník, hneď po vstupe, má možnosť vidieť celú novú technológiu výroby piva. V reštauračnej časti, ktorá pôsobí dojmom „knajpy“ vládne príjemná atmosféra a obľúbenosť podniku zvyšuje aj možnosť sedenia na terase, ktorá tak isto ponúka veľmi dobrý výhľad na okolie. V mnohých reštauráciách by bolo vhodné popracovať na profesionalite obsluhujúcich, ako aj na zvýšení ich jazykovej úrovni, aby mohli svoje služby ponúkať a lepšie predať aj zahraničným turistom. Jedlo sa predáva nielen svojou chuťou ale aj svojím príbehom, čo osloví najmä tradične založených klientov z okolitých štátov, ktorí predaj domácich produktov nepoznajú.

K cestovnému ruchu patria neodmysliteľne aj športové aktivity ponúkané navštevovanou oblasťou. Banská Štiavnica vzhľadom na svoju polohu ponúka široké spektrum možností takýchto aktivít. Jedným z nedostatkov, na ktorom by bolo určite vhodným popracovať sú cyklotrasy. Banská Štiavnica je miesto s členitým povrchom, kde

svoj prím má určite možnosť nerušenej cyklistiky v okolí mnohopočetných jazier a niekoľko kilometrov dlhých trás srdcom prírody. Tieto cyklotrasy sú zle popísané, respektíve nedostatočne značené, v meste nieje možné zakúpiť si mapu s podrobným plánom. Mnoho návštevníkov by uvítalo možnosť zapožičania si bicykla, kolobežky alebo iného prostriedku, aby si mohli vychutnať krásy prírody v tomto prostredí. Považujeme za vhodné investovať do rozvoja aj jednotlivých informačných itinerárov. Ponúknuť okruhy a trasy s rôznou dĺžkou a náročnosťou, kratšie v meste a jeho bezprostrednom okolí – 30 minút, 45 minút, 1 hodina, 1 ½ hodiny, 2 hodiny a dlhšie, celodenné. Kratšie trasy najvhodnejšie s východiskom napr. z Trojičného námestia, kde by bola lokalizovaná aj spomínaná požičovňa. V rámci rozvoja by sme určite podporili aj agroturistiku, ktorá by svojím charakterom vhodne pasovala do tejto scenérie. Výlety na koňoch sú stále veľkým lákadlom pre mnohých turistov prichádzajúcich najmä z mestských častí. V období letných mesiacov je pre podporu turizmu a cestovného ruchu dôležité presne si naplánovať aj starostlivosť okolia tajchov, vodných nádrží a jazier, ktoré sú často využívané turistami nielen na kúpanie, ale aj rybolov, či vodné športy. Je vhodné naplánovať aj čistenie vody, respektíve jej chemický rozbor. Ako pozitívne hodnotíme okolie Počúvadla, kde je postavený penzión, chatky a bungalovy v rôznych cenových kategóriách, je tu sprístupnený stanový tábor, čo často využívajú najmä mladí ľudia z okolitých miest. Veľmi vhodnou súčasťou je aj organizovanie rôznych akčných víkendov, na ktoré sú pozývané známe osobnosti, či už kapely, speváci alebo iní komici. V poslednej dobe sa tu často stretávame aj so zahraničnými interpretami, najmä z Českej republiky, čo tiež zvyšuje kultúrnu úroveň tohoto územia.

Za vhodnú investíciu považujeme aj možnosť parkovania. Je takmer nemožné vo večerných hodinách zaparkovať v meste, respektíve v okoliach múzeí, galérií či expozícií. Bolo by vhodné zamyslieť sa nad využitím cytybusov, ktoré by počas presne stanovených hodín jazdili najfrekventovanejšími miestami, čím by odľahčili dopravnú situáciu v meste. Samostatnou časťou sú parkovné miesta v okolí pamiatok. Jednoznačne je potrebné vyriešiť situáciu parkovania pri Banskom múzeu v prírode, kde pre nedostatok miesta prichádza mesto o množstvo návštevníkov. Vzhľadom k tomu, že žiaden autobus tu na pravidelnej báze, ktorá by vyhovovala aj otváracím a návštevným hodinám nefunguje, je

potrebné túto situáciu riešiť. Za najvhodnejšie z hľadiska parkovania považujeme Kammerhof, kde v prijateľnej vzdialenosti je vybudované súkromné parkovisko.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že všetky expozície sa nachádzajú v exkluzívnych, architektonických a zaujímavých priestoroch, majú výbornú polohu v rámci mesta a sú aj veľkou prednosťou Banskej Štiavnice. Preto je potrebné investovať nielen peniaze ale aj čas do zviditeľnenia, zreštaurovania, obnovenia a najmä rozšírenia ponuky vhodných produktov, ktoré by sa stali novým lákadlom nielen domácich ale aj zahraničných turistov.

Návrh nových produktov

V rámci ďalšieho rozvoja turistického ruchu v skúmanej oblasti a v súvislosti neustále rozvíjať a podporovať cestovný ruch v lokalite Banskej Štiavnice navrhujeme zvýšenie propagácie a marketingových aktivít so zameraním na nasledujúce oblasti:

- Pivovarníctvo, v skúmanej oblasti sa vyrába pivo Steiger a Erb. Pivovarníctvo má v lokalite dlhú tradíciu a v uvedenej súvislosti doporučujeme propagáciu a zavedenie možnosti návštev vo forme exkurzií, prípadne s možnosťami degustácie,
- podpora atraktivity v oblasti prezentácie o možnostiach využitia kapacít pre business turizmus. Skúmaná oblasť má značné možnosti a potenciál v oblasti organizovania rôznorodých akcií, zameraných ako teambuildingové aktivity, školenia, firemné akcie, alebo výročné stretnutia. V rámci uvedených aktivít je možné využívať dostatočnú kapacitu ubytovacích a kongresových priestorov. Rovnako aj oblasť ponúka dostatok príležitostí pre realizáciu voľnočasových aktivít v podobe turistiky,
- podpora turisticky významných atrakcií, ktorá by spočívala najmä v zavedení prehliadky podzemia pod Trojičným námestím a sprístupnenia prehliadky vzácnych kultúrnych pamiatok mesta prostredníctvom malého kolesového vláčika, ktorý by

bol vhodný hlavne pre starších a rodiny s deťmi, najmä z dôvodu značne členitého terénu. V prípade Trojičného námestia rovnako navrhujeme realizovanie animácií v presne stanovenom čase a pravidelne počas celej sezóny,

- akcentácia zahraničného prvku, ktorá spočíva v podpore a propagácií, poukazovaní na osobitosti nemeckých prisťahovalcov, ktorí vytvorili v Banskej Štiavnici špecifickú subkultúru. V uvedenej súvislosti navrhujeme najmä aktívnejšiu komunikáciu so Spolkom karpatských Nemcov a koordinovanie činnosti s ostatnými významnými mestami nesúcimi, vo svojom charaktere a histórii, nemecký prvok. Pre špecifickú klientelu je mesto Banská Štiavnica zaujímavá aj z hľadiska židovských pamiatok a s tým spojenými turistickými atrakciami. Rovnako tak do histórie zasiahli aj Maďari, ktorým môže Banská Štiavnica tiež ponúknuť osobitný druh kultúrneho zážitku.

5.6.2 Stratégia propagácie Banskej Štiavnice

Považujeme za potrebné zaoberať sa najmä propagáciou mesta, vzhľadom k tomu, že práve jej rozvojom je možné dostať mesto Banská Štiavnica do povedomia ľudí, ktorí by mohli byť jej potencionálnymi návštevníkmi a tým sa stať obľúbenou destináciou, ktorá môže ponúknuť širokospektrálnu možnosť nielen kultúrneho, ale aj historicky - banského a prírodno - kultúrneho vyžitia. V podpore propagačných aktivít, organizovaním komunikačných a prezentačných aktivít, v reklame, v podpore predaja apodobne vidíme stále dostatočný priestor na rozvoj. Je potrebné prehodnotiť využiteľnosť týchto možností a zamerať sa na:

- Propagačné aktivity – tu je potrebné zameranie sa viac na domácu klientelu, vhodné by bolo osloviť rôzne firmy s ponukou možnosti teambildingových aktivít, priamo s konkrétnymi návrhmi, ktoré by boli rôznorodo zamerané, v letných oblastiach by to bol výlet do prírody, múzea v prírode spojený s návštevou najznámejších pamiatok, v zime by to mohla byť návšteva mesta a jej expozícií nachádzajúcich sa viac v centre spojená s návštevou pivovaru, prípadne spojená s ochutnávkou

miestnych špecialít. Mesto Banská Štiavnica by sa mala zamerať aj na zahraničnú klientelu z ČR, Rakúska, Nemecka, Talianska, Francúzska, Maďarska. Bolo by vhodné podporiť aj CK a CA ktoré organizujú, ponúkajú a predávajú okružné zájazdy, výlety, cesty na kultúrne podujatia a podobné typy pobytov. Vhodným doplnkom by bolo aj kontaktovanie Klubov seniorov v SR a ČR, Rakúsku a Maďarsku,

- prezentácia a komunikácia propagačných aktivít znamená podporiť spojenie histórie, kultúry a prírody neopakovateľným spôsobom, jedinečnosť, osobitú atmosféru a čaro mesta Banská Štiavnica, kultúrnu ponuku mesta, technické pamiatky v meste a jeho okolí a v prírode. Investovať do rozvoja športových a rekreačných aktivít, rozšíriť druh a kvalitu ubytovania a stravovania. Pre niektoré aktivity zvážiť spoluprácu alebo reciprocitu osobitne s lokalitami na zozname UNESCO doma ale najmä v zahraničí. Užitočná by mohla byť spolupráca s ďalšími slovenskými banskými mestami,
- reklama je vhodným prostriedkom na rozšírenie povedomia ľudí ako potencionálnych návštevníkov, najmä podporou vysielania reklamy prostredníctvom rádia, miestnych a regionálnych staníc, tak isto tlačené informačné materiály v prehľadom jednotnom manuály, rôzne prospekty, ponúkajúce podrobnejšie charakteristiky ponúkaných produktov doplnené fotkami napr. z expozícií, pamiatok a mesta. Za vhodný doplnok považujeme aj prezentácie na recepciách v ubytovacích zariadeniach, či už formou tlačенých prospektov alebo krátkych seminárov, ktoré by mohli byť súčasťou ponuky týchto zariadení, z ktorej v konečnom dôsledku môžu všetci profitovať,
- podpora predaja by jednoznačne bola vhodná pri ponuke zľavových kupónov v predsezónnom a posezónnom období, cez tlačené médiá, súťaže s výhrami (víkendový pobyt, večera), v medzisezónne pobytové balíky typu 3 za 2 a podobne. Mnohé mestá tento druh reklamy využívajú a stávajú sa tak zaujímavými destináciami v mnohých ohľadoch,

- osobný predaj - v súčasnosti aj u nás sa organizujú rôzne cestovné veľtrhy, výstavy či workshopy, kde by bolo určite vhodné pripraviť pár zaujímavých informácií ako tlačených letákov, či krátku prezentáciu, ktorá by mohla poukázať na mnohé krásy mesta a okolia Banskej Štiavnice a tým prilákať mnoho nových návštevníkov a turistov,
- public relations – vhodnou formou a zaujímavými informáciami prispievať do rôznych turistických časopisov, pamiatkárskych a architektonických časopisov, cykločasopisov, ale aj denníkov, rozhlasových médií, prípadne TV. Bolo by produktívne zamerať sa na pravidelnú spoluprácu s niektorými menovanými médiami a pravidelne prispievať svojimi poznatkami, informáciami či odporúčaniami. Okolie Banskej Štiavnice a najmä Sitna je vzhľadom na možnosti kultúrneho, turistického a cykloturistického vyžitia určite jednou z nevyčerateľných tém,
- doporučené témy – v predstihu informovať o pripravovaných aktivitách a akciách v meste a okolí Banskej Štiavnice, pripraviť si okruh tém, ktoré môžu byť pravidelne obsiahnuté v informáciách pre médiá ako napríklad – nová ponuka pre deti, pozitíva z prieskumu trhu, rast spokojnosti, nové zariadenie v prevádzke, zaznamenali sme nový typ klientely, Salamander – nový rekord návštevnosti, divadlo ERB uviedlo, a pod.

Práve podporou a rozvojom spomínaných aktivít má mesto Banská Štiavnica možnosť získať si nový okruh návštevníkov a dostať sa do ich povedomia aby mohla zachovávať a podporovať históriu svojho mesta a okolia.

ZÁVER

Územie Slovenska je bohaté na mnohé zachované kultúrne pamiatky, hrady, zámky, kostoly, rôzne historické jadrá miest a iné pamiatkové objekty. Disponujú vysokým potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu na Slovensku. Je potrebné tento potenciál využiť a ďalej rozvíjať v prospech celej spoločnosti.

Na základe kultúrno-historického potenciálu sme v diplomovej práci sledovali 26 historických miest Slovenska. Tieto mestá boli podrobne hodnotené v nasledovných oblastiach:

- Kultúrno – historické pamiatky a ich poznávanie,
- kultúrne zariadenia a ich návštevnosť,
- spoločenské podujatia (kultúrne, športové, spoločenské, cirkevné),
- prechodné ubytovanie.

Alokácia historických miest v Slovenskej republike sa ukázala ako nerovnomerná. Prevažuje východné Slovensko, kde je najvyšší výskyt najkrajších historických miest a z významu banskej histórie dominuje stredné Slovensko. Na základe tohto rozdelenia dochádzalo aj k nerovnomernému osídlovaniu územia, ktoré sprevádzalo udeľovanie privilégií a tie mali výrazný vplyv na ich nasledovný rozvoj.

Slovensko má z celkového pohľadu vysoký historický potenciál, avšak cestovný ruch sa u nás neradí medzi nosné formy. Zaraďujeme ho skôr k doplnkovému odvetviu cestovnému ruchu. Najvyšší podiel v cestovnom ruchu má Bratislava, pretože tá najefektívnejšie využila výhody plynúce z cestovného ruchu na rozdiel od iných miest. Mestá ako Ružomberok, Banská Bystrica či Bardejov ťažia zo svojej významnej pozície spojenej s alokáciou významných stredísk, ktorá vplýva na rozvoj cestovného ruchu aj v mestách.

Zistili sme, že mnoho historických miest s vysokým kultúrno-historickým potenciálom nevyužíva dostatočne svoje možnosti. Je potrebné zabezpečiť a vychádzať z koncepcií rozvoja jednotlivých miest, pričom práve kvalitné spracovanie programových a koncepčných dokumentov, na základe ktorých sa cestovný ruch v meste rozvíja, umožňuje zabezpečenie istých príjmov, ktoré je možné využiť na skvalitnenie a rozšírenie ponuky historicko-kultúrneho potenciálu v oblasti.

Zvýšenie atraktívnosti jednotlivých miest je možné aj na základe zriadenia odborov cestovného ruchu, zlepšenia výkonnosti TIC, ich webových stránok, vytvárania priestorov pre nové produkty, aktivity, ako aj ich propagácia podporovaná nielen slovenskými, ale aj zahraničnými cestovnými kancelárkami. Vhodnou investíciou sa javí aj úroveň poskytovania služieb, stravovacích zariadení, ubytovaní a podpora ďalších voľnočasových aktivít.

Banská Štiavnica je zaujímavá historická destinácia so širokou možnosťou rozvíjania cestovného ruchu. Disponuje mnohými výnimočnými kultúrnymi pamiatkami, ktoré spoločne s významnými medzinárodnými festivalmi a miestnymi atrakciami ponúkajú jedinečný zážitok nielen domácim, ale aj zahraničným návštevníkom.

Aj napriek vysokému potenciálu je úroveň cestovného ruchu málo využitá. Vidíme priestor najmä v rozvoji cestovného ruchu a to investíciou do propagácie a marketingu mesta, je potrebné správne koordinovať aktivity mesta, koncepčne ich pripravovať, zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb, profesionálnu odbornosť zamestnancov, ich fundovanosť a v neposlednom rade prekonať jazykovú bariéru, ktorá je častokrát dôvodom nedostatočného finančného ohodnotenia.

Rozvoj cestovného ruchu na Slovensku nepatrí k hlavným prioritám a je takmer nemysliteľné dohnať trend iných krajín, ktoré v tejto oblasti výrazne napredujú. Mnoho slovenských miest sa zameriava na prípravu nových koncepčných plánov, ako v najbližšom období postupovať, aby dali priestor novým trendom a možnostiam, kde má aj cestovný

ruch svoju úlohu. V konečnom dôsledku je práve cestovný ruch jedným z odvetví, ktoré dokáže poskytnúť mestu nezanedbateľnú časť príjmov, ktoré môžu mestá využiť aj k spokojnosti domácich obyvateľov.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ČERTÍK, Miroslav et al. Cestovní ruch: Vývoj organizace a řízení. 1.vydanie.Praha OFF s.r.o., 2001.352s. ISBN 80-238-6275-8.

DVOŘÁKOVÁ, Viera a D.KOLLÁR. Kultúrne krásy Slovenska: Najkrajšie mestá.1.vydanie.Bratislava: Dajama, 2007. 127s. ISBN 978-80-89226-26-9.

HALL, Michael a S.PAGE. the geography of tourism and recreation: Environment, place and space. 3.vydanie. London and New York: Routledge Abington, 2006, 427s. ISBN 0-415-33561-2.

HORNER, S. a J.SWARBROOKE, Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: Aplikovaný marketing služeb. Preložil Jiří Rezek. 1.vydanie.Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. 488s. ISBN 80-247-0202-9.

CHALUPA, Petr. Geografie obyvatelstva a sídel v přehledu a cvičeních. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992.109s. ISBN 80-210-0228-7.

LICHNER, Marián a kolektív. Banská Štiavnica-svetové kultúrne dedičstvo-the World Cultural Heritage. Banská Štiavnica:Štúdio HARMONY spol.s r.o. Banská Bystrica,1999.47s. ISBN 80-967757-5-8.

MARSINA, Richard. K vývoju miest na Slovensku do začiatku 15.storočia. Historický časopis, 1973, roč.21, č.3, s.337-365.

MICHALOVÁ, Valéria et.al.Služby a cestovný ruch. 1.vydanie. Bratislava: Sprint, 1999. 549s. ISBN 80-88848-51-2.

NĚMČANSKÝ, Milan. Geografie cestovního ruchu. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 1996.

NETKOVÁ,Jarmila. Památkový fond a jeho využití v evropském cestovním ruchu. VŠE Praha: Cestovní ruch a Evropská unie. 1.vydanie. 2000, Praha

PÁSKOVÁ, Martina a J.ZELENKA. Cestovní ruch – výkladový slovník. Česká republika: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 432s.

PLESNÍK, Pavol. Vymedzenie a ocenenie regiónov cestovného ruchu. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2008.88s.ISBN 978-80-225-2476-6.

RATKOŠ, Peter et.al.Dejiny Československa. 6.vydanie. Bratislava: SPN, 1980.459s. ISBN 67-170-82.

STYK, Milan a HABODÁSZOVÁ, A. Mestský cestovný ruch. Ekonomická revue cestovného ruchu. 1997, roč.30, č. 3, s.105-113.

VYSTOUPIL, Jiří a M.ŠAUER. Základy cestovního ruchu. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 163s. ISBN 80-210-4205-2.

Zoznam použitých internetových zdrojov

Banská Štiavnica [online]. Dostupné na www.banskastiavnica.sk

Cestovný ruch v okrese Banská Štiavnica [online]. Dostupné na www.zlatacesta.sk/mas/uzemie

Koncepcia regionálneho rozvoja a cestovného ruchu pre programovacie obdobie 2007-2013 mesta Trenčín [online]. Dostupné na www.tsk.sk

Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v Banskobystrickom samosprávnom kraji na roky 2007-2013 [online]. Dostupné na www.bbsk.sk

Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji na roky 2005-2009 [online]. Dostupné na www.vucke.sk

Ministerstvo hospodárstva SR [online]. Dostupné na <http://economy.gov.sk>

Pamiatkový úrad SR [online]. Dostupné na <http://www.pamiatky.sk>

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja pre roky 2008-2015 [online]. Dostupné na www.po-kraj.sk

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja [online]. Dostupné na <http://www.trnava-vuc.sk> a www.enviroportal.sk

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2007-2013 [online]. Dostupné na www.zask.sk

Regionalizácia cestovného ruchu v SR [online]. Dostupné na <http://economy.gov.sk/index>

Stratégia rozvoja cestovného ruchu Bratislavského samosprávneho kraja [online]. Dostupné na <http://www.region-bsk.sk>

Stratégia rozvoja cestovného ruchu Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2007-2013 [online]. Dostupné na www.unsk.sk

Štatistický úrad SR [online]. Dostupné na <http://portal.statistics.sk>

Štiavnické vrchy, Příroda a památky v okolí Machov [online]. Dostupné na www.jirikalab.estranky.cz

Washingtonská charta [online]. Dostupné na <http://209.85.129.132/search?q=cache:52XI3FuXB6UJ:www.pamiatky.sk/pamiatky>

Zákon č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu [online]. Dostupné na <http://www.culture.gov.sk/ministerstvo/legislativa-2f.html>

ZOZNAM SKRATIEK

- EÚ – Európska únia
- CHKO – Chránená krajinná oblasť
- MHSR – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
- MOŠ – Mestská a obecná štatistika
- MPR – Mestská pamiatková rezervácia
- NATO – Medzivládna organizácia združených krajín (North Atlantic Treaty Organization)
- NP – Národný park
- NR SR – Národná rada Slovenskej republiky
- NSRR – Národný strategický referenčný rámec SR
- NUTS II – Regionálna štatistická územná jednotka
- OBSE – Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
- OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
- OSN – Organizácia Spojených národov (United Nations Organisation)
- PRĽA - Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry
- SR – Slovenská republika
- ŠOP – Štátna ochrana prírody
- TANAP – Tatranský národný park
- UMB - Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
- UNESCO – Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
- UN WTO – United Nations The World Tourism Organization
- VÚC – Vyšších územných celkov
- WTO – Svetová obchodná organizácia (The World Organization)

ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV, TABULIEK A MÁP

Zoznam obrázkov

- Obrázok 1: Počty pamiatkových objektov na Slovensku
- Obrázok 2: Rozdelenie SR na regióny cestovného ruchu
- Obrázok 3: Ubytovacie zariadenia v mestách s vyšším štandardom
- Obrázok 4: Poloha mesta Banská Štiavnica
- Obrázok 5: Vlajka mesta Banská Štiavnica
- Obrázok 6: Erb a pečať mesta Banská Štiavnica
- Obrázok 7: Panoráma mesta Banská Štiavnica
- Obrázok 8: Kalvária v Banskej Štiavnici
- Obrázok 9: Židovský cintorín v Banskej Štiavnici
- Obrázok 10: Námestie svätej Trojice v Banskej Štiavnici
- Obrázok 11: Nový zámok v Banskej Štiavnici
- Obrázok 12: Starý zámok v Banskej Štiavnici
- Obrázok 13: Piarska brána
- Obrázok 14: Štôlna Bartolomej
- Obrázok 15: Múzeum Sv. Anton
- Obrázok 16: Rozhľadňa Sitno

Zoznam grafov

- Graf 1: Počet návštevníkov zariadení v krajoch za 1. až 3. štvrťrok 2013
- Graf 2: Počet turistov a prenocovaní v okrese Banská Štiavnica
- Graf 3: Podiel domácich a zahraničných turistov v roku 2013
- Graf 4: Podiel prenocovaní domácich a zahraničných turistov v roku 2013
- Graf 5: Porovnanie využitia lôžkovej kapacity v roku 2013 v %
- Graf 6: Porovnanie využitia ubytovacích kapacít
- Graf 7: Zdroje informácií o Banskej Štiavnici
- Graf 8: Účel pobytu návštevníkov v Banskej Štiavnici

Graf 9: Prednosti Banskej Štiavnice z pohľadu návštevníkov

Graf 10: Najčastejšie hodnotená služba v Banskej Štiavnici

Graf 11: Záujem o jednotlivé aktivity v prípade ďalšej návštevy

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Zoznam pamiatkových rezervácií ľudovej architektúry (PRLA)

Tabuľka 2: Počet ubytovacích zariadení v krajoch za 1. až 3. štvrťrok 2013

Tabuľka 3: Hodnotenie vhodnosti územia

Tabuľka 4: Hodnotenie kultúrno – historických pamiatok

Tabuľka 5: Hodnotenie kultúrnych zariadení

Tabuľka 6: Počet turistov a prenocovaní v okrese Banská Štiavnica

Tabuľka 7: Kapacity ubytovacích zariadení v okrese Banská Štiavnica

Tabuľka 8: Štruktúra využitia ubytovacích zariadení v roku 2011 v okrese Banská Štiavnica

Tabuľka 9: Demografická štruktúra respondentov z hľadiska veku

Zoznam máp

Mapa 1: Atraktivity cestovného ruchu v okrese Banská Štiavnica

Mapa 2: Štiavnické vrchy

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Henrieta Pénzová

Obor: Manažment cestovného ruchu

Forma štúdia: kombinované

Názov práce: Slovensko ako turistická oblasť – historické mesto Banská Štiavnica

Rok: 2014

Počet strán textu bez príloh: 90

Celkový počet strán príloh: 0

Počet titulov slovenských použitých zdrojov: 6

Počet titulov zahraničných použitých zdrojov: 8

Počet internetových zdrojov: 16

Vedúci práce: Doc. Ing. Ľubomír Kmeco PhD.